

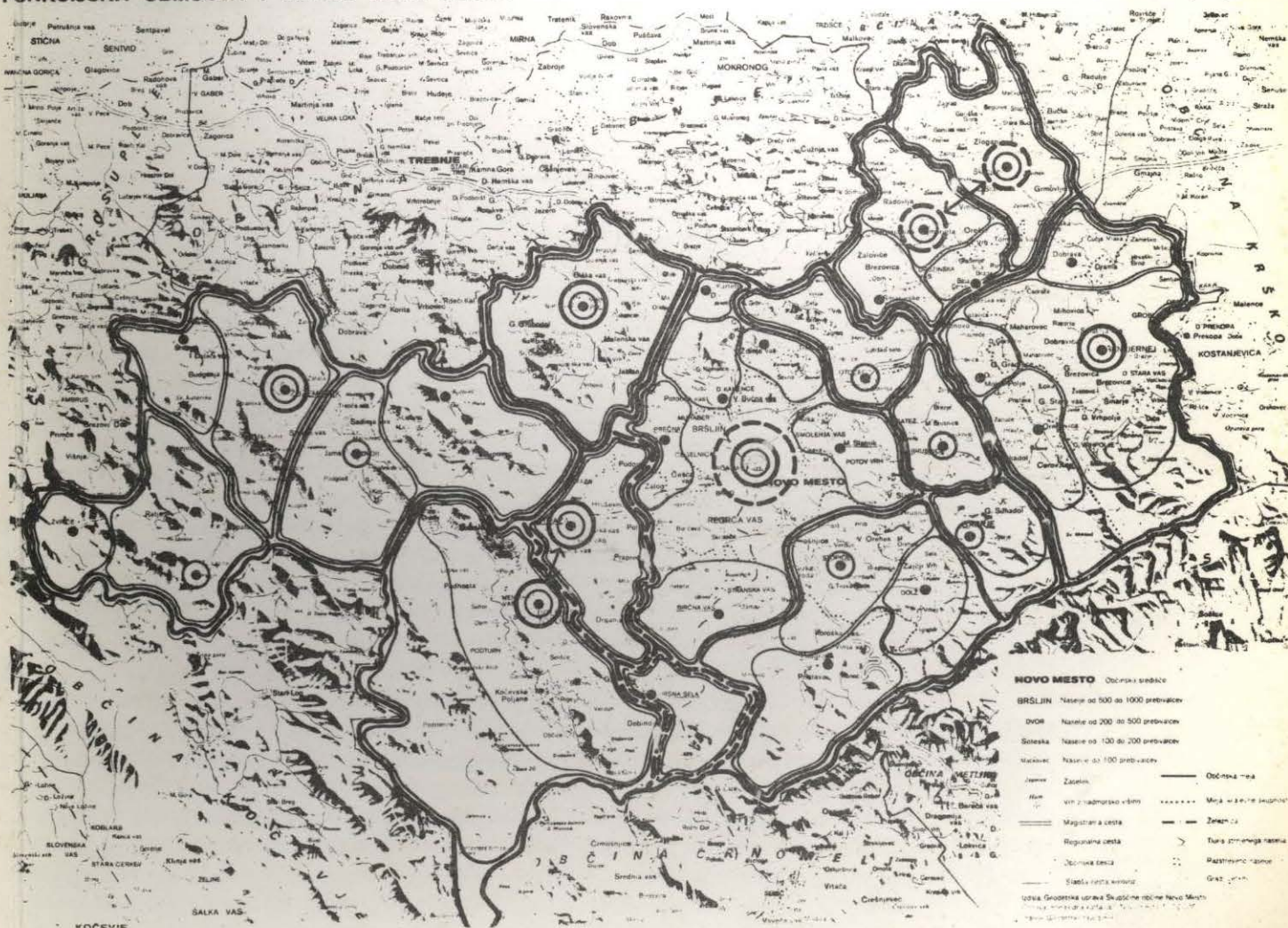
GRAFSKI OBZORNİK

Štev. 1 – 2

Ljubljana, 1980

FUNKCIJSKA OBMOČJA V OBČINI NOVO MESTO

UI SRS ,maj 1979

V S E B I N A

ČLANKI

J. KUNAVER	Tito-Jugoslavija.....	1
✓ M. VERBIČ	Peti jugoslovanski simpozij o pouku geografije v Portorožu januarja 1980.....	3
	SKLEPI V. simpozija o pouku geografije v Portorožu.....	4
✓ V. KLEMENČIČ	Seznam udeležencev V. jugoslovanskega simpozija	6
✓ D. RADINJA	Sodobni pomen geografije v vzgojnoizobraževalnem procesu...	9
✓ M. ŽAGAR	Geografija in usmerjeno izobraževanje	12
	Učni načrt in geografsko delo v usmerjenem izobraževanju v SR Sloveniji	26
✓ M. PAK	Vsebinski problemi študija geografije	30
✓ I. OLAS	Sinteza pri pouku geografije	33

KNJIŽEVNOST

Atlas sveta za osnovne in srednje šole (M.Pak).....	37
---	----

DRUŠTVENE VESTI

✓ Profesor dr. Marjan ŽAGAR - šestdesetletnik (I. Vrišer).....	39
Delo GDS v obdobju od 29.6.1978 do 29.6.1979 (D.Plut).....	40
Poročilo o jugoslovanskem simpoziju o urbani geografiji (M.Pak).....	41
Drugo srečanje sodelavcev PZE za geografijo FF v Ljubljani in Geografskega zavoda PMF v Zagrebu (M.Pak).....	43
Geografski-planinski krožek v šolskem centru v Radovljici (B.Ančik).....	43

Risba na naslovni strani: Funkcijska območja v občini Novo mesto
(glej članek o Novem mestu v prejšnji številki)

GEOGRAFSKI OBZORNİK, časopis za geografsko vzgojo in izobrazbo. Izhaja štirikrat letno. Izdaja Geografsko društvo Slovenije, Odsek za geografski pouk. Uredniški odbor: dr. Ivan Gams, dr. Svetozar Ilešič, dr. Vladimir Kokole, dr. Avgustin Lah, Marija Košak, Milan Vreča.

Glavni urednik Mara R a d i n j a, Ljubljana, Grintovška 1. Upravnik Cita M a r j e t i č

Za člane GDS je letna naročnina 40 dinarjev, za nečlane in ustanove 50 dinarjev. Naročajte in plačujte na naslov: "Geografski obzornik", Ljubljana, Aškerčeva 12, št.tek. rač. 50100-678-44109.

Za vsebino člankov so odgovorni avtorji sami

GO izhaja s finančno pomočjo izobraževalne skupnosti Slovenije

Tiskal: Zavod SRS za statistiko v Ljubljani

III B 210 / 80: 1-2

1981-1982

J. KUNAVER

TITO = JUGOSLAVIJA

Te vrstice posvečamo največjemu sinu jugoslovanskih narodov, tovarišu Titu, simbolu nove Jugoslavije in vsega, kar smo dosegli v zadnjih petintridesetih letih. Tito je predvsem simbol upornosti Jugoslovancev proti vsem oblikam zatiranja in neenakopravnosti in hkrati neupogljive volje za napredek in razvoj. Tito nam bo tudi v prihodnosti svetla luč na poti, ki smo jo pod njegovim vodstvom pričeli in za katero smo trdno odločeni, da jo bomo tudi nadaljevali. Za to pot nam je dal nadvse bogato in dragoceno popotnico, ki jo moramo skrbno čuvati. To so vse tiste vrednote in stalnice, brez katerih si nove Jugoslavije ni mogoče predstavljati: politična in gospodarska trdnost in samostojnost, bratstvo, enakopravnost in enotnost jugoslovanskih narodov in narodnosti, oblast delavcev v obliki samoupravljanja, neuvrščenost in velik mednarodni ugled države.

Sodelavci in bralci Geografskega obzornika ter sploh vsi slovenski geografi, še posebno v šolah, smo na poseben način in poglobljeno doživljali nastajanje in razvoj naše socialistične domovine, katere veliki ustvarjalec je bil Tito. Kot raziskovalci in učitelji smo imeli in imamo priložnost, da neposredno ugotavljamo in posredujemo najširšemu krogu, predvsem pa mlajšim generacijam, katere in kolikšne spremembe so nastale in nastajajo v geografski podobi Jugoslavije. Njihov obseg, ki je plod revolucionarnih družbenih sprememb po osvoboditvi, je glede na prejšnja obdobja neprimerljiv.

Tito je bil velik učitelj tudi nam geografom, kajti njegov veliki humanistični duh je vedno znova zmagoval v borbi za enakopravne odnose med ljudmi, narodi in državami. To misel in prepričanje smo vsajali tudi v mlada srca, ki so rasla po njegovi zaslugi v miru in svobodi. Vedno smo tenko prisluhnili njegovemu občutku za upoštevanje in priznavanje razlik v kulturnem, gospodarskem in socialnem razvoju, ki jih ni mogoče odpraviti čez noč ali pa bo z njimi treba vedno računati. Tito si sveta prihodnosti ni predstavljal v uniformirani obliki, morda kvečjemu glede blagostanja, ki naj bi ga užival sleherni posameznik in narod. Bil je največji glasnik svobodnega razvoja, ki naj posamezniku in narodu prinese največjo možno srečo in napredek. Pri tem ni pozabil opozoriti, da brez medsebojnega prijateljstva, sodelovanja in solidarnosti

ni svobode in napredka. To ne velja samo za posamezne skupine ljudi, narodov, držav, politične in gospodarske grupacije, ampak v prvi vrsti za ves svet. Kako daleč so odmevale Titove besede in kolikšen je bil njegov ugled, se je lahko prepričal vsakdo.

Posebno skrbno smo geografi spremljali našega predsednika na njegovih številnih potovanjih po neuvrščenih in drugih državah. Priznati moramo, da smo se ob tem učili tudi sami, saj nam je Tito približal marsikateri oddaljeni del sveta. Enako pa ima Tito največje zasluge, da je svet na novo odkril Jugoslavijo. Zato verjetno ni kraja na svetu, kjer ne bi ljudje vedeli nadaljevanja besede Jugoslavija, to je Tito. In obratno!

Tita smo občudovali ne samo kot državnika, ampak tudi kot človeka, ki se je znal približati vsakemu delavcu in kmetu. Dragoceni so spomini na njegove številne obiske v raznih krajih Slovenije, ko smo bili deležni njegovih napotkov, kako naj rešujemo razvojne probleme in kako naj čuvamo kulturne in naravne znamenitosti. Titovo navdušenje za Trento med drugim dokazuje, da je bil tudi velik ljubitelj neokrnjene narave pa tudi urejenega okolja ter občutljiv in pozoren opazovalec.

Mogočno delo tovariša Tita in njegovih soborcev v vojni in v miru obvezuje, da ga vsak po svojih močeh nadaljuje in prispeva svoj zidak trdni jugoslovanski zgradbi. Delež, ki ga je prispeval naš pokojni predsednik pa bo večni in najsvetlejši vzgled.

PETI JUGOSLOVANSKI SIMPOZIJ O POUKU GEOGRAFIJE V PORTOROŽU JANUARJA 1980

V okviru programa Komisije za pouk geografije Zveze geografskih društev Jugoslavije je Geografsko društvo Slovenije s sodelovanjem Inštituta za geografijo univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani in Zavoda SR Slovenije za šolstvo organiziralo V. jugoslovanski simpozij o pouku geografije. Posvet je imel namen seznaniti učitelje geografije z novostmi na področju geografske didaktike ter z dosežki in uspehi učne tehnologije za naše predmetno področje na vseh stopnjah izobraževanja.

Bralci Geografskega obzornika, zlasti učitelji geografije, spremljajo prizadevanja jugoslovanskih geografov, ki so prvič dobila svojo organizirano obliko že leta 1973 v Novem Sadu na prvem jugoslovanskem posvetu o pouku geografije. Poleg teh oblik izmenjave mnenj prihaja tudi do rednih posvetovanj o problematiki učnih načrtov in pouka geografije z namenom, da bi pripravili skupne osnove geografskega izobraževanja v SFRJ, seveda ob upoštevanju specifičnosti republik in pokrajin. Skratka, položaj geografije v naši družbi ni tak, kakršen bi moral biti in kakršnega si geografi želimo; zato so tovrstna prizadevanja koristna in nujna.

Že vsebina prvih posvetov je bila namenjena položaju in pomenu geografije v naši družbi, in čeprav je bil letošnji osredotočen na vprašanje modernizacije pouka geografije, je bila prisotna tudi ta tematika. To je toliko bolj razumljivo, ker se ob prehodu na usmerjeno izobraževanje odpira vrsta novih vprašanj. Samo kvalitetno, strokovno opravljeno delo in iz njega izhajajoči uspehi so lahko iztočnica za nove zahteve po priznanju stroke in vzgojnoizobraževalnega predmeta v naši samoupravni družbi. V tem smislu je tudi potekalo delo na simpoziju.

Srečanje je bilo jugoslovansko, zato na tem mestu ne omenjam problematike, ki je v Sloveniji trenutno najbolj pereča, t.j. geografije v usmerjenem izobraževanju. Nekateri referati slovenskih geografov prvega delovnega dne so ta vprašanja tudi načenjali. Organizator se je za to tematiko zavestno odločil, ker je bila večina udeležencev iz Slovenije in jih je ta problematika še posebej zanimala. Tej tematiki je bil namenjen razgovor tudi še v večernih urah, na katerem so sodelovali predstavniki PZE za geografijo FF v Ljubljani, PA v Ljubljani in Mariboru, Geografskega društva Slovenije, Zavoda SRS za šolstvo in številni učitelji geografije iz Slovenije.

Referati so bili razvrščeni v tri smiselne tematske celote:

- Teoretična izhodišča geografskega izobraževanja
- Učila pri pouku geografije
- Oblike in metode dela

Na podlagi referatov^x in razprave so bili sprejeti zaključki, ki že kažejo, do kod smo v teh prizadevanjih prišli in kaj moramo še storiti. Enotna je bila ugotovitev, da so te oblike srečanj in strokovnega izpopolnjevanja učiteljev geografije koristne in potrebne, toliko bolj, ker se pred geografijo postavljajo vedno nove naloge: geografija bo prispevala k uresničevanju splošnih ciljev in nalog vzgoje in izobraževanja v naši socialistični družbi le tedaj, če jo vsebinsko in metodično moderniziramo. Pomembna je zahteva po upoštevanju domačega okolja kot didaktičnega načela, ter poznavanja geografskih in širše družbenih problemov. Še vedno pogrešamo stalno kartografsko izobraževanje, ki ni le sestavni del geografskega usposabljanja, temveč tudi del splošne kulture naroda in potreba splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite. Zato mora biti vsestransko strokovno izpopolnjevanje učiteljev geografije stalna skrb kadrovske šole. Od didaktično metodične usposobljenosti učitelja je v veliki meri odvisen uspeh našega dela. Temu vprašanju bo namenjeno tudi posebno posvetovanje, ki ga bo sklicala Komisija za pouk geografije pri ZGDJ in pritegnila k sodelovanju učitelje didaktike in metodike, ter pedagoške svetovalce.

^x Objavljeni so v Zborniku V. jugoslovanskega simpozija o pouku geografije z naslovom: Modernizacija pouka geografije, Ljubljana 1980.

V okviru posveta je bila popoldanska avtobusna ekskurzija po Koprskem Primorju; dobra polovica udeležencev simpozija se je odločila še za dvodnevno ekskurzijo po obmejni zahodni Sloveniji. Na skrbno pripravljeni ekskurziji so učitelji dobili veliko novih spoznanj (Objavljen Vodnik) in vtisov, ki jih bodo lahko s pridom uporabili pri svojem pedagoškem delu.

Med posvetom je bila razstava učbenikov in učnih pripomočkov v organizaciji posameznih jugoslovanskih založb ter razstava "Učinki potresa v Posočju" in "Narodnostno mešana ozemlja ob jugoslovanski meji", ki ju je pripravil Zemljepisni muzej Inštituta za geografijo univerze Edvarda Kardelja.

SKLEPI V. SIMPOZIJA O POUKU GEOGRAFIJE V PORTOROŽU

Od 28. do 30. januarja 1980 je bil v Portorožu V. Jugoslovanski simpozij o modernizaciji pouka geografije. Udeležilo se ga je okrog 400 delegatov iz vseh republik in pokrajin SFRJ.

- 1) Udeleženci soglasno ugotavljamo, da je ta oblika srečanj in strokovnega izpopolnjevanja učiteljev geografije zelo koristna in jo je potrebno negovati tudi pri našem bodočem delu, seveda pod pogojem, da vsi sodelujoči na takih simpozijih v svojih referatih in diskusijah prikažejo naj-sodobnejše dosežke v teoriji in praksi, neposredno uporabne v posodabljanju vzgojnoizobraževalnega dela.
- 2) Izhajajoč iz enotnega sistema vzgoje in izobraževanja v naši državi, udeleženci simpozija ugotavljamo, da je nujno potrebno poenotiti učne načrte ob upoštevanju posebnosti posameznih republik in pokrajin. Istočasno si moramo prizadevati za sklenjeno geografsko vzgojo in izobraževanje v osnovni šoli in skupnih osnovah srednjega izobraževanja. Tako bi geografija bolj prispevala k uresničevanju vzgojnih smotrov v našem družbenem sistemu.
- 3) V prizadevanju, da bi pouk geografije prispeval k uresničevanju splošnih ciljev in nalog vzgoje in izobraževanja v naši samoupravni socialistični družbi, moramo odločno vztrajati pri vsebinski in metodični modernizaciji pouka, ki naj bi upošteval sodobno geografsko znanost kakor tudi pedagogiko, psihologijo, didaktiko in metodiko geografskega pouka.
- 4) Prizadevati si moramo, da bomo v bodoče še bolj upoštevali vzgojno funkcionalne naloge pouka, kar bomo dosegli z uvajanjem takih oblik pouka, metod dela in učnih pripomočkov, ki bodo zagotavljali aktivno sodelovanje učencev v učnem procesu in vplivali na njegovo širše angažiranje v vzgojnoizobraževalnem procesu nasploh.
- 5) Izhajajoč iz značilnosti geografije kot znanstveno izobraževalne stroke, ki preučuje prostor kot splet prirodnih pojavov in družbenih dejavnikov, ki delujejo v medsebojni odvisnosti in pogojenosti, morajo metodični pristopi in učni postopki temeljiti na geografskem opazovanju oz. na nazornosti in ilustrativnosti.

V povezavi s tem je potrebno posvetiti večjo pozornost terenskemu delu v domačem okolju, katerega preučevanje je - poleg ožjih didaktičnih ciljev - še posebej pomembno za usposabljanje učencev za potrebe SLO in družbene samozaščite. Načrt in izvedbo takšnega dela moramo organizirati v sodelovanju z učitelji sorodnih predmetov. Na vseh stopnjah učnega procesa si moramo z uporabo znanja in razvijanja sposobnosti učencev v skladu z življenjskimi potrebami, prizadevati razvijati ustvarjalno učenje.

- 6) Glede na preobrazbo geografske vzgoje in izobraževanja, njegovo stalno posodabljanje in aktualizacijo je potrebno stalno in vsestransko strokovno izpopolnjevanje učiteljev geografije, ki že poučujejo v šolah, prav tako pa tudi tistih, ki se pripravljajo na ta poklic. Zato priporočamo visokošolskim ustanovam in zavodom za šolstvo, da z večjo pozornostjo kot doslej spremljajo zelo dinamične spremembe na področju vzgoje in izobraževanja pri nas, še posebno pa v didaktiki, učnih načrtih in programih geografije.

Šole, ki izobražujejo učitelje, morajo institucionalno reševati neskladja, ki obstajajo v njihovih programskih usmeritvah, kar bodo dosegli z medsebojnim sodelovanjem. To je potrebno toliko bolj, ker jih v tem smislu obvezuje tudi zakonsko določilo.

Omenjene ustanove morajo biti pozorne na tiste vidike izobraževanja bodočih učiteljev geografije, ki so s stališča aktualnih družbenih potreb relevantni, istočasno pa so pomembni tudi s stališča znanstvenega in strokovnega izobraževanja učiteljev. Zato bi morali posvetiti večjo pozornost preučevanju geografskih pojavov domačega kraja; kartografski izobrazbi učiteljev, še posebej pa seznanjanju s topografsko karto in z dosežki tematske kartografije; z oblikami terenskega dela, koristnega pri pouku geografije; z oblikami in metodami dela prostovoljnih in izvenšolskih dejavnosti, za katere moramo pripraviti programe.

- 7) Da bi prispevala k izboljšanju didaktično metodičnega izobraževanja učiteljev geografije, predlaga komisija za pouk pri ZGDJ posvetovanje (ob sodelovanju učiteljev didaktike in metodike ter svetovalcev zavoda za šolstvo in drugih zainteresiranih), posvečeno samo tej problematiki. Na njem bodo analizirali učne račte in programe didaktike in metodike geografije na višjih in visokih šolah ter predlagali okvirne rešitve o vsebini predavanj, vaj in učne prakse študentov v šoli, prav tako pa tudi stalno izpopolnjevanje učiteljev v šoli.

- 8) V večji meri je potrebno prilagoditi potrebam pedagoške prakse, podiplomski študij pedagoške smeri, med drugim tudi tako, da bi se povečal delež učnih predmetov metodično-pedagoške vsebine in število seminarskih in magistrskih nalog s tega področja.

V nobenem primeru ne bi smeli dajati prednosti splošnim geografskim temam v škodo didaktike in metodike geografije, kar je vidno prisotno v sedanjih praksi podiplomskega študija pedagoške smeri.

- 9) Simpozij se zavzema za napredek izdajateljske dejavnosti s področja didaktike in metodike geografije in znanstveno raziskovalnega dela s tega področja.

V zvezi s tem podpira vse pozitivne dosežke v pripravi priročnikov za učitelje in ostale didaktične literature.

Glede na to, da imajo pri pouku osnovno vlogo učbeniki geografije, ugotavljamo, da mora učbenik vsebovati najsodobnejše dosežke geografske znanosti in upoštevati dosežke sodobne pedagogike, psihologije, didaktike in metodike geografije.

P.s. Geografska društva prosimo, da pri objavi zaključkov v svojih društvenih glasilih priporočijo učiteljem nakup Zbornika "Modernizacija pouka geografije", ki lahko slehernemu služi kot metodični priročnik. Cena je 150,00 din. Naročila sprejema Geografsko društvo Slovenije, Ljubljana, Aškerčeva 12.

SEZNAM UDELEŽENCEV V. JUGOSLOVANSKEGA SIMPOZIJA

Referenti

1. dr. BUŠATLIJA IBRAHIM - Sarajevo	21. BEVČIČ MARICA - Sežana
2. dr. BAJIČ MILAN - Novi Sad	22. BRATUŠ MARIJA - Karnica, Maribor
3. mag. BRAZDA MIRKO - Zagreb	23. BRŽAN MIRANDO, Lucija, Portorož
4. BRINOVEC SLAVKO - Kranj	24. BOGOVIČ MARIJA - Laško
5. dr. BATEV TOMA - Štip	25. BLAŽEVIČ LIDIJA - Krško
6. BOROVAC ANA - Kikinda	26. BALAŠKO MARIJA - Črenšovci
7. dr. GYÖRE KORNEL - Novi Sad	27. BORKO DRAGICA - Ljubljana
8. dr. FERJAN TATJANA - Ljubljana	28. BOŽIČ DOBRANA - Rimske Toplice
9. dr. KLEMENČIČ VLADIMIR - Ljubljana	29. BENČE JOŽE - Turnišče
10. KOŠAK MARIJA - Ljubljana	30. BILEN MILJENKO - Zagreb
11. mag. MRBENOVIČ MOMČILO - Zagreb	31. BOROVAC ANA - Kikinda
12. dr. MASTILO NATALIJA - Sarajevo	32. BIROVLJEV VJERA - Novi Sad
13. mag. MILENKOVSKI LJUBE - Skopje	33. BANJAC BOGDAN - Banja Luka
14. MARIČ DJURO - Sarajevo	34. CIRNSKI VINKO - Novo mesto
15. OLAS LUDVIK - Maribor	35. CIRNSKI TONČKA - Dolenjske Toplice
16. dr. PAK MIRKO - Ljubljana	36. CIMPRŠEK BREDA - Maribor
17. mag. POPOVIČ SPASOJE - Osijek	37. CIGLER NEVENKA - Kranj
18. POLIČIČ ANTUN - Osijek	38. CIMPERMAN DANICA - Koper
19. dr. RADINJA DARKO - Ljubljana	39. ČOKIČ ESMA - Ključ
20. dr. RUDIČ VUJADIN - Beograd	40. ČORDA SAVO - Glamoč
21. dr. RAKIČEVIČ TOMISLAV - Beograd	41. ČRNILEC MARA - Kranj
22. dr. SUBIČ RADOSLAV - Srbobran	42. ČUK MARTA - Sežana
23. STEPANČIČ VOJKA - Nova Gorica	43. ČEPON IRENA - Ljubljana
24. mag. ŠERIF MALJOKU - Priština	44. ČOKIČ SAFET - Ključ
25. dr. ŽAGAR MARJAN - Ljubljana	45. ČERTALIČ LADA - Novo mesto
26. POŠNJAK JOZO - Sarajevo	46. ČARNI JANEZ - Begovina
27. mag. STAVREVSKE DRAGI - Skopje	47. ČEHOVIN STOJAN - Nova Gorica

Udeleženci

1. AHAI JOŽICA	51. BPIČ JELENA - Ključ
2. ALIČ AGIJA - Bugojno	52. DRAGAN ANGELA - Novo mesto
3. ARIBO SULEJMAN - Mehurići	53. DRNOVŠEK STANE - Ljubljana
4. ARH MARIJA - Celje	54. mag. DJANIČ MATIJA - Sember
5. ARLIČ - AŽMAN SILVA - Ljubljana	55. DREGUN MARKO in žena - Vrbanja
6. AVSENJAK POLONA - Jesenice	56. DAVIDOVAC - ČELIK JOŽICA - Celje
7. ANDERŠEK SILVA - Šmarje pri Jelšah	57. DIVIČ LJUBICA - Novi Sad
8. ALERGO VERA - Brestanica	58. ERJAVEC FRANC - Celje
9. AHAČIČ MILAN - Kranj	59. ERZETIČ MILENA - Dobrovi pri Brdih
10. ANTIČ JOVANKA - Inčija	60. ERCEG VOJISLAV - Zenica
11. ARH MATARINA - Kranj	61. FADI MARIJA - Apatin
12. BLATNIK JELKA - Škofja Loka	62. FABRI GABRIJELA - Novi Sad
13. BUKARA MILOVAN - Banja Luka, Bočac	63. FUCHS BRANKO - Poljčane
14. BATIČ ARIJANA - Ljubljana	64. FLORJANČIČ JOŽICA - Maribor
15. BANOVA ANA - Ljubljana	65. FLORJANC CVETKA - Borovnica
16. BOBAN RAJKO - Banja Luka	66. FEHER LADISLAV - Lendava
17. BEGANOVIČ ZLATA - Banja Luka	67. FATUR AMALIJA - Spodnja Idrija
18. AMBROŽ - BOHANEC IVICA - Ljubljana	68. FLISEK DANICA - Sečovelje
19. BUTINA BREDA - Maribor	69. FIRM TATJANA - Ljubljana
20. BOGATAJ PAVEL - Ajdovščina	70. FORTUN FRANCI - Črnomelj
	71. GAVRILOVIČ LEPOSAVA - Vršac
	72. GAVRILOVIČ VUKOSAVA - Bačka Palanka

73. GORIŠEK SAVINA - Ilirska Bistrica
74. GRABNAR - ZALAR DRAGA - Domžale
75. GOLOB ELIZABETA - Ptuj
76. GODNOV JANEZ - Kranj
77. GAVRIČ STEVO - Turbe/Travnik
78. GRAMPOVČAN OLGA - Vrhnika
79. HIJAKOVIČ GORDANA - Kula
80. HADŽIČ SENIJA - Zavidovići-Hajdarevići
81. HORVAT NADA - Maribor
82. HUDIČEK-PEČOVNIK ROZINA-Limbuš Maribor
83. HREM. MARIJA - Ljubljana
84. HOSTNIK LOJZE - Šmartno pri Litiji
85. HUBERT ANICA - Slovenska Bistrica
86. HOČEVAR NIKOLA - Maribor
87. JOVANOVIČ BRANIMIR- Rumenka/Novi Sad
88. JAMNIŠEK ADELAJDA - Ljubljana
89. JOJIĆ MARA - Novi Kneževac
90. dr. JELEN IVAN in žena - Zagreb
91. JAKOB DANICA - Ravne na Koroškem
92. JERKOVIČ NADA (in mož in otrok) Maribor
93. JENKOLE NEVENKA - Leskovec/Krško
94. JERŠIČ MARIJA - Ljubljana
95. JAMNIK JANEZ - Ribnica
96. JELENIČ MARIJA - Črnomelj
97. JEZERŠEK MIHA - Hrpelje
98. KEVELJ AZIZ - Zenica
99. KUNAVER JELKA, JURIJ - Ljubljana
00. KOSO JANOŠ - Bačka Topola
01. KAČANSKI BRANISLAV - Novi Sad
02. KANAZIR MILIVOJ - Titel
03. KNEŽEVIČ RUŽICA - Pančevo
04. KUCHAR MAJDA - Ljubljana/Polje
05. KOPŠE MARJANA - Hrastnik
06. KRAVANJA VERA - Ljubljana
07. KOSEC MARTINA - Ljubljana
08. KOLENIK EMIL - CELJE
09. KUS ZORAN - Maribor
10. KUMAR ŽELJKO - Koper
11. KLJUN VLADIMIR - Kranj
12. KOREN ADELA - Dobrovlje
13. KRAVINA ANICA - Nova Gorica
14. KOVAČIČ SLAVA - Ponikve
15. KOVAČIČ NADA - Pivka
16. KOVAČIČ IVAN - Tinje, Ložnica
17. KUPINA ANICA - Cerklje ob Krki
18. KASAŠ FRANC - Lendava
19. KULČAR SILVIJA - Lendava
20. KRASNIK PAVEL - Ljubljana
21. KLJUN ROZA - Domžale
22. KARAŽINEC FRANJO - Maribor
23. KNEZ - ŠTERBENC ZVEZDANA - Celje
24. KRAMER TEREZIJA - Dobca
25. KUKOVICA MARIJA - Globoko, Artiče
26. KOSMINA MAJDA - Žužemberk
27. KLASINC ROZALIJA - Maribor
28. KOLJENŠIČ ANBELKA - Sombor
29. KEBER ŠTEFAN - Ravne na Koroškem
30. KAVČIČ JOŽICA - Polhov Gradec
31. KOŠOVEL-ŠULER MAGDA - Koper
32. KRIŽNAR STANA - Škofja Loka
33. KOGEJ BRANKA - Idrija
34. KUHALJ RATOMIR - Ključ
35. KOVAČ STANE - Tolmin
36. KOVAČIČ BREDA - Maribor
137. KALINKOV DRAGA - Novi Travnik
138. KOŠNIK STANE - Kranj
139. KLENOVŠEK KAROLINA - Trbovlje
140. KOZARČANIN BEVDET z ženo - Bosanska Gradiška
141. LENART DARINKA - Radlje ob Dravi
142. LIKAR LOJZE - Ajdovščina
143. LENASSI BOŽO - Postojna
144. LENASSI ANGELA - Postojna
145. LAZAREV VOJISLAV - Starše, Maribor
146. LASIČ MELITA - Ljutomer
147. LIEHN DRAGICA - Maribor
148. LUČIČ TOMO - Banja Luka
149. LIKAR JOŽICA - Pirniče, Ljubljana
150. MARTINOVIČ MILANA - Sremska Mitrovica
151. MAGERL SLAVICA - Travnik
152. MIHAJLOVIČ ALEKSANDRA - Indija
153. MILIČEVIČ DRAGO - Bugojne
154. NEMIĆ RIDVAN - Banja Luka
155. MARJANOVIČ NENAD - Ključ, Velagići
156. MAČIČ ZVONIMIR - Travnik, Turbe
157. MIČANOVIČ RADOVAN - Hajdarevići
158. MALE TATJANA - Maribor
159. MARIN ANTONIJA - Tržič
160. MUŽIK MILENA - Križe pri Tržiču
161. MEJAČ IRENA - Moravče
162. MARKELJ IZTOK - Hrpelje
163. MARIČ FRANC - Maribor
164. MILOST DUŠAN - Sevnica
165. MILAVEC MAJA - Cerknica
166. MODER OLGA - Dravograd
167. MAJCEN PAVLA - Laško
168. MERVAR LADO - Mirna/Dolenjsker
169. MARJETIČ CITA - Ljubljana
170. MAJES STANISLAV - Radeče, Njivice
171. MARČIČ TATJANA - Komenda, Moste
172. MAUČEC JOŽE - Ptuj
173. MIKLIČ VIDA - Šenčur
174. MULEC VIKTORIJA - Postojna
175. MILENKOVIČ VERA-Kačarevo/Pančevo
176. MAJSKI-BAKVALAC LILJANA - Sombor
177. NOVAK DRAGICA - Ljubljana
178. OVEN MARIJA - Ljubljana/Polje
179. OBRADOVIČ SLAVA - Kranj
180. OSTROŽNIK MIRKO - Hrastnik
181. OKRUPA SILVA - Ljubljana
182. OZMEC ALENKA - Ljubljana
183. ORŠANIČ MILOŠA - Brežice
184. OBLAK LJUDMILA in mož
185. OKILJEVIČ RAVIOLJA - Banja Luka
186. POLJAKOVIČ AGATA - Novi Sad
187. PETEK VLASTA - Ptuj
188. PETEK NIJA - Kapela
189. PUNGARTNIK OTO - Celje
190. PODJED VALERIJA - Karnik
191. PUKLAVEC VIDA - Murska Sobota
192. PUSTAVRH MIRA - Šenčur
193. PODLIPNIK ZOFIJA - Kranjska gora
194. PISANEC FRANC - Škofja Loka
195. POTOČNIK JOŽE - Slovenj Gradec
196. PAL MARJETA - Lendava

197. PAVČIČ MIRNA - Ljubljana
198. PARTLJIČ MILKA - Maribor
199. POGORELČNIK JELKA - Radlje ob Dravi
200. POŽAR MANICA - Maribor
201. PRELOŽNIK IRENA - Maribor
202. RISTIČ BILJANA - Novi Sad
203. RADINJA MARA - Ljubljana
204. ROŽIČ MARIJA - Ključ
205. RADANOVIČ ILIJA - Glamoč
206. RUŽIČ ALEKSANDER - Gornji Petrovci
207. ROŽMAN SAVINA - Sevnica
208. ROMIH ZDRAVKO - Hrastnik
209. RACMAN MARIJA - Postojna
210. RUPIČ RADULKA - Pančevo
211. SLEJKO ROMAN - Nova Gorica
212. STANIŠIČ STOJAN - Bugojno
213. ŠVARA TEREZIJA - Dutovlje
214. SKERLOVNIK-ŠTANCAR ANA - Nova Gorica
215. SIMČIČ JELKA - Ljubljana
216. SKUBIN SILVA - Nova Gorica
217. VREČA MILAN - Ljubljana
218. SEVER JANKO - Ormož
219. SEVER MAJDA - Ormož
220. STEGNAR ERNA - Bled
221. SEIFRID ZLATA - Domžale
222. SORE dr. ANTON - Celje
223. STARIN MARJETA - Šmartno pod Šmarno goro
224. SAPOČ RUDOLF - Mačkoveci
225. SKALA ŽELJKO - Zagreb
226. SEKULIČ RADMILA - Apatin
227. SREČKOVIČ LJILJANA - Pančevo
228. SAVIČ MIRA - Stejkovići
229. SULJAGIČ NURIJA - Krupa na Vrbasu
230. SVEČNIK JANEZ - Maribor
231. ŠLANDER VERA - Ljubljana
232. ŠTRUMBELJ IVICA - Jesenice
233. ŠTRUC MARIJA - Podvelka
234. ŠMAJS KAREL - Zgornja Kungota
235. ŠTEFANAC BOGOMIR - Maribor
236. ŠOSTAR BRIGITA - Maribor
237. ŠIMIČ STJEPAN - Novi Travnik
238. ŠTICL HERMAN - Murska Sobota
239. ŠEMRL ZORA - Tržič
240. ŠUBELJ MAJDA - Ljubljana
241. ŠKERJANC NOEL - Ljubljana
242. ŠALI FANIKA - Vavta vas
243. TOPLIŠEK JOŽICA - Bizeljsko
244. TRČON JOŽE - Kranj
245. TOMAŽIČ IVAN - Hudinja/Celje
246. TAVČAR HELENA - Ljubljana
247. TAVČAR IVAN - Ljubljana
248. TOMAŽIČ VERA - Nova Gorica
249. TOMEČ LOJZE - Nova Gorica
250. TROŠT JADRANKA - Ig
251. TRILAR VALENTIN - Kranj
252. TONEJC SAŠA - Maribor
253. TODIČ DUŠANKA - Zavidoviči
254. TOLIMIR TONA - Novi Travnik
255. URANK MAJDA - Celje
256. ULLEN JURIJ - Sostro
257. UNGAR VLASTA - Rogaška Slatina
258. UDOVIČ MILENA - Ljubljana
259. URBANČIČ JOŽICA - Celje
260. VARGA ANA - Kisač
261. VULANOVIČ DARINKA - Pančevo
262. VLAHOVIČ KATICA - Bačka Palanka
263. VIRANT VLADIMIR - Štore
264. VELKOV ANICA - Medvode, Preska
265. VUJISIČ JUSTA - Maribor
266. VARŠEK TONE - Vrhnik
267. VIZJAK ASTA - Maribor
268. VIZJAK STANE - Celje
269. VERBIČ MIRA - Ljubljana
270. VITEZ DANICA - Šoštanj
271. VALENČIČ VERA - Celje
272. VLADIČ LJUBA - Rakak
273. VESENJAK MOJCA - Ljubljana
274. VIDOVIČ ZLATA - Ljubljana
275. VELNAR MARJAN - Maribor
276. JOVANOVIČ LEPA
277. ZYDER VANDA - Celje
278. ZEGNAL ERŽEBET - Novi Sad
279. ZIRKOVNIK EMIL - Horjul
280. ZALOKAR DANICA - Leskovec/Krško
281. ZOR VID - Ljubljana
282. ZLATEV MARIJA - Maribor
283. ZABRIČ ŽELJKA - Kamnik
284. ZUPANČIČ MAJDA - Ljubljana
285. ŽFMLJA IVANKA - Kranj
286. ŽGALIN MARIJA - Ljubljana
287. ŽITEK MILENA - Videm ob Ščavnici
288. ŽIBERT TONČKA - Piran
289. KAVŠČEK ANICA - Bršljin/Novo mesto
290. KERKEZ MILKA - Novi Sad
291. RADOVANOVIČ ILONA - Novi Sad
292. AJLEC ERIKA - Apače
293. GEODETSKI ZAVOD LJUBLJANA Stušek
294. GEODETSKI ZAVOD LJUBLJANA Kos
295. VRIŠER IGOR - Ljubljana
296. HODŽIČ TEFIK - Sarajevo
297. BIZOVIČAR TONE - Ljubljana
298. ABRAMOVIČ JELENA - Beograd
299. VUJČIČ JELKA - Ljubljana
300. DAKSKOBLER MARIJA - Ptuj
301. DESIDER BERTA - Novi Sad
302. VREBA HEJRUDI - Bugojno
303. VUKOVIČ BLAGOJE - Sarajevo
304. NOVOSEL - Zagreb
305. REBIČ JUSUF - Ključ
306. STANIŠIČ BOŽIDAR - Beograd
307. ŠPRAGER CVETA - Slovenj Gradec
308. PLANIČ IVO - Prebold
309. BALAŽIČ KARL - Velenje

V. KLEMENČIČ

SODOBNI POMEN GEOGRAFIJE V VZGOJNOIZOBRAŽEVALNEM PROCESU

V programu V. jugoslovanskega simpozija o pouku geografije z naslovom "Modernizacija geografije" so bila v ospredju teoretična izhodišča, oblike in metode dela ter tehnološki pripomočki za geografsko izobraževanje, kar je pomembno za organizacijo ter način geografskega vzgojnoizobraževalnega dela. Prav gotovo bomo morali geografi, ne glede na dejavnost v šoli ali izven nje, na republiški in na medrepubliški ravni posvetiti pozornost našemu nadaljnjemu opredeljevanju in razvijanju funkcije geografije v učnovzgojnih procesih. Izbirati bomo morali tisto geografsko vsebino, ki je lahko osnova za ustvarjalno delovanje mladega človeka v različnih oblikah družbenih dejavnosti v okviru samoupravnih socialistične družbe in svetu odprte ter z njim povezane neuvrščene Jugoslavije. Na to nas obvezuje organizirano sodelovanje pri reformi osnovnega šolstva in šol usmerjenega izobraževanja.

Med geografi na visokih, višjih, srednjih in osnovnih šolah so priprave na simpozij odprle številna vprašanja vsebinske in organizacijsko-tehnološke narave funkcije geografije v učnovzgojnem procesu. Opozorile so na nujnost skupnega snovanja raziskovalnega dela učiteljev geografije na višjih in visokih šolah, geografov-raziskovalcev na geografskih in regionalnoplanskih ter urbanističnih institucijah z učitelji osnovne šole in šol usmerjenega izobraževanja. Raziskovalno delo za potrebe didaktike geografije je samo eno od družbenih potreb geografskega raziskovalnega dela, ki mora biti osnovano skupaj z vidiki potreb združenega dela najrazličnejših dejavnosti, tako za potrebe družbenega planiranja, s poudarkom na regionalnoprostorskem in urbanističnem planiranju, kot za potrebe kulture. Vse dejavnosti, ki upravljajo rezultate raziskovalnega dela geografov, terjajo takšno geografsko raziskovalno delo, ki bo geografska spoznanja sposobno prilagoditi najrazličnejšim družbenim potrebam, zlasti potrebam didaktike geografije. Geografsko raziskovalno delo na področju didaktike geografije sodi med prioritete naloge, saj moramo geografi v procesu reform izobraževanja opredeliti in oblikovati vzgojno funkcijo geografije na vseh ravneh, od osnovnošolskega do visokošolskega izobraževanja ter za vse oblike rednega šolanja, šolanja ob delu in permanentnega izobraževanja.

Znanje je ena od temeljnih prvin, ki lahko prispeva k razvoju proizvodnih sil in s tem k razvoju celotne družbe. Od družbenega sistema in razvoja je odvisen način izkoriščanja prirodnih danosti, s tem pa tudi razvoj kulturne pokrajine, ki je predmet preučevanja geografske znanosti. V učnovzgojnem procesu se odpirajo vprašanja načina podajanja dinamike razvoja in podobe pokrajine, ki je rezultanta različnih oblik bolj ali manj organiziranega človekovega dela. V vsem tem pa stoji človek kot nosilec preobrazbe in kot koristnik prostora s prirodnimi danostmi. Soodvisnost med človekom, prirodnimi danostmi in pokrajino je izražena z zakonitostmi povezanosti razvoja demografske in socialnoekonomske strukture prebivalstva ter načina življenja in poselitve prostora. Pri opredeljevanju vsebinskih kompleksov geografije, ki jih moramo obravnavati v različnih stopnjah in smereh izobraževanja, pa moramo izhajati iz dejstva, da preobrazba prostora ali pokrajine ni več stihijska, temveč je svet kot celota ali njegovi posamezni deli podvržen načrtni preobrazbi. Le-ta je v nekaterih območjih sveta v večji, v drugih pa v manjši meri zasnovana na interesih družbenih potreb posameznih narodov in držav. Na obsežnih območjih, zlasti afriških in azijskih, je načrtovanje družbenega razvoja, razvoja pokrajine in prebivalstva odtujeno in v rokah neokolonialističnih teženj multinacionalnih družb, ki izkoriščajo prirodne vire z vidika svojih potreb.

V Jugoslaviji sloni sistem družbenega planiranja na razvijanju samoupravnih socialistične družbe. Proces družbenega planiranja izhaja iz teženj po enakosti in odstranjevanju razlik v socialnem in gospodarskem pogledu med posameznimi deli znotraj Jugoslavije kakor tudi med posameznimi deli sveta ob polnem upoštevanju narodov in narodnosti v kulturnem, socialnem, ekonomskem in prostorskem smislu.

Razprave, ki so povezane z vprašanji opredelitve geografije kot znanstvene discipline (kot družbene ali prirodne vede) v sistemu znanosti, so privedle v Sloveniji do njene uvrstitve v skupino temeljnih prostorskih ved. Ker je izkoriščanje in gospodarjenje s prostorom pri nas zasnovano na družbenem planiranju, v katerega je vgrajena tudi regionalna komponenta, je geografija pri nas tudi regionalnoplanska veda, ki mora kot taka dobiti svoje mesto v šoli. V kolikšni meri bomo geografi to dosegli, je v veliki meri odvisno tudi od nas samih. Vidi se načrtovanja moramo sproti vgrajevati v vsebino problemskih regionalnih kompleksov učnega procesa, in to s takimi izhodišči teoretične, metodološke in didaktične narave, da bomo dosegli aktivizacijo zavesti mladega človeka ter občutek odgovornosti in dolžnosti sodelovanja pri načrtovanju regionalnega ali urbanističnega razvoja kot elementov družbenega razvoja v sistemu samoupravnega socialističnega planiranja. Geografija je zaradi družbenega pomena opredeljena pri nas kot pomembna nacionalna veda, kar pa ni v skladu z okrnjevanjem geografije v učnovzgojnem procesu v osnovni šoli in v šolah usmerjenega izobraževanja.

Slovenske geografe, menim pa, da tudi geografe iz drugih področij Jugoslavije, čaka trdo delo pri izboru ustrezne vsebine geografije, ki je naši mladini potrebna za splošno izobrazbo. Opredeliti moramo ustrezno vsebino geografije, jo oplemenititi z načeli moderne pedagogike in didaktike, ki je potrebna za določene poklice in s tem izobraževalnemu procesu za posamezne tipe šol usmerjenega izobraževanja.

Izbor geografske vsebine ter njeno oplemenitenje z načeli moderne didaktike in pedagogike ter iskanje ustrezne povezanosti vsebine geografskega pouka z vsebino drugih predmetov ali s sklopi predmetov predstavlja geografom po svetu trd oreh že več desetletij. Poizkusi reševanja tega so privedli do konfrontacij med geografi na vseh ravneh šol in družbenimi dejavniki. Neučinkovito razpravljanje o položaju geografije v šoli in njeni opredelitvi v skupino znanstvenin disciplin ni bilo učinkovito, ker ni bilo oprto na organizirano in institucionalizirano raziskovalno delo. Prizadevanjem po napredku didaktike geografije lahko sledimo v nekaterih deželah po svetu, ki so organizirale specialne geografske inštitucije. Te delajo na velikih raziskovalnih projektih, kjer združujejo delo in znanje geografi visokošolskih raziskovalno-pedagoških inštitucij najrazličnejših smeri skupaj s specialisti-didaktiki za geografijo in z učitelji osnovne ali srednjih šol. V raziskovalnih projektih za celoten izobraževalni proces in za posamezne stopnje in tipe šol opredeljujejo vsebino problemskih regionalnih kompleksov in geografskih elementov fizične ali družbenogeografske narave, ki so potrebni za doseganje učnovzgojnih smotrov geografije glede na potrebe in geografske značilnosti posameznih dežel. Pri tem vlagajo velika materialna sredstva za razvijanje ustreznih didaktičnih načel in za modernizacijo in tehnizacijo pouka geografije. V vzhodnoevropskih, zahodnoevropskih in izvenevropskih deželah je na razpolago veliko dokumentacije, tiskanih in netiskanih virov o rezultatih tovrstnih raziskav, preizkušenih na različnih stopnjah in tipih šol. Povsod uvajajo na geografskih enotah, ki vzgajajo učitelje geografije, poleg drugih kateder še katedro za didaktiko geografije, ki z učnimi kadri in tehnično opremljenostjo ni nič slabše zasedena od ostalih kateder. Člani te katedre povezujejo svojo učnovzgojno funkcijo ob sodelovanju visokošolskih učiteljev za posamezne veje geografije in s kvalitetnimi učitelji geografije na osnovnih in srednjih šolah ter s študenti visokih šol, ki se pripravljajo za učitelje geografije, z raziskovalno funkcijo.

Slabe organiziranosti geografskega raziskovalnega dela za potrebe didaktike geografije se je že pred leti zavedal pokojni prof. Jakob Medved, ki je skušal v danih skromnih okoliščinah prebroditi naše zaostajanje na področju didaktike geografije. S snovanjem raziskovalne naloge "Didaktika geografije" in z zbiranjem sodelavcev iz vrst profesorjev didaktike geografije na višjih šolah v Ljubljani in Mariboru ter sodelavcev Zavoda za šolstvo SR Slovenije in učiteljev-praktikov z osnovne in srednjih šol mu je vsaj do neke mere uspelo zastaviti prve začetke organiziranega raziskovalnega dela. S teoretičnimi in metodološkimi prispevki o didaktiki in metodiki geografije, z razvijanjem za to potrebne tematske kartografije je prispeval k opredelitvi odprtih vsebinskih in organizacijskih problemov didaktike geografije v Sloveniji. Tak začetek dela je potrdil že staro tezo, da tudi didaktika geografije zahteva organizirano delo, ki mora biti v naših pogojih zasnovano na svobodni menjavi dela med izvajalci in uporabniki na osnovi združevanja dela in sredstev delavcev v geografskih raziskovalno-

pedagoških in raziskovalnih institucijah na eni ter učitelji geografije na osnovni in na šolah usmerjenega izobraževanja na drugi strani. Izdelati bomo morali srednjeročni in dolgoročni program dela za potrebe didaktike geografije v okviru programov samoupravnih republiških, posebnih in občinskih izobraževalnih in raziskovalnih skupnosti. Ker težnja po taki organiziranosti in povezanosti dela med slovenskimi geografi ni nova, se kljub velikim težavam in skeptičnosti že počasi rešujejo vprašanja raziskovalnega dela didaktike geografije. To delo je doslej slonelo na neformalnih dogovorih in združevanju dela in sredstev instituta za geografijo univerze in PZE za geografijo na filozofski fakulteti univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani, pedagoških akademij v Ljubljani in Mariboru ter Zavoda za šolstvo SR Slovenije. Rezultati dela bi bili lahko boljši, v kolikor bi delovne organizacije, s katerimi združujemo delo na raziskovalni nalogi "Didaktika geografije", to nalogo vključile med prioriteta dela in v kolikor bi se v to delo vključilo večje število univerzitetnih učiteljev geografije. Učinkovitost tovrstnega dela bo v bodoče prav gotovo povezana s pravilnim vrednotenjem dela, ki ga sedaj otežkočajo številne težave, od pomanjkanja sredstev za navezovanje stikov s tovrstnimi tujimi organizacijami, do nakupa tuje literature in sodelovanja na medrepubliški ravni. Slednje bi moralo biti povezano z delom na medrepubliškem projektu "Didaktika geografije" in z bolj pogostimi sestanki na jugoslovanski ravni.

Omenjena delovna skupina si je morala zastaviti svoje delovne naloge v okviru danih možnosti. Ukvarja se z didaktično geografskimi raziskavami, ki so za pripravo učnih pripomočkov, predvsem učbenikov za potrebe reformirane osnovne šole in šol usmerjenega izobraževanja nujno potrebne. Že v zadnjih dveh letih je Zemljepisni muzej Slovenije pod vodstvom tovarišice Pakove pričel z odpiranjem opravljenih raziskovalnih tem, ki naj bi po problemsko regionalni zasnovanosti služile smotrom geografskega izobraževanja v osnovni šoli in šolah usmerjenega izobraževanja. Doslej so bile v ta namen pripravljene že štiri razstave kart z ustreznimi vodiči po razstavi, kot na primer o človekovem okolju, migracijah, o narodnostno mešanih ozemljih in geografskih učinkih potresa v Posočju. Vse štiri tematike prav gotovo predstavljajo tiste aktualne geografske probleme naše družbe, ki so prisotni v vsakodnevem življenju in jih je bilo mogoče na osnovi predhodno opravljenega raziskovalnega dela ustrezno oplemenititi z metodami didaktike geografije za potrebe izobraževanja. Na teh nekaj primerih je bilo mogoče opraviti tudi poizkuse didaktičnega preučevanja družbenoaktualnih in v zavesti našega človeka trajno prisotnih problemov. S tako izbranimi temami se je lahko naš učitelj praktično seznanil s problemi gorskih pokrajin, ki so zaradi praznenja, opuščanja obdelave zemlje in razkroja kulturne pokrajine vse bolj aktualni. Seznanil se je tudi z aktualnimi problemi in prostorskimi učinki ali posledicami migracij prebivalstva. Dobil je vpogled v soodvisnost družbenih in regionalnih problemov migracij in sezonskega zaposlovanja prebivalstva Slovenije. Učitelji in učenci so dobili tudi predstavo o regionalnih problemih na narodnostno mešanih ozemljih v obmejnih območjih SR Slovenije. Osvetljena jim je bila soodvisnost politike zaščite narodnih manjših v sosednjih državah v regionalnosocialnem kot v regionalnogospodarskem in politično-geografskem smislu. S tematiko človekovega okolja pa je bila učitelju geografije dana možnost opredelitve tistih elementov okolja, ki sodijo v proces geografskega izobraževanja.

S takim pristopom predelave aktualnih geografskih tekstov znanstveno-raziskovalne vsebine, ki obravnavajo aktualno geografsko problematiko v didaktično in geografsko sprejemljivem jeziku, bomo morali nadaljevati, če želimo ohraniti raven učnovzgojnega geografskega programa skladno z družbenimi potrebami.

Prav gotovo imamo na razpolago še obilo didaktično geografsko neobdelanega gradiva številnih raziskovalnih nalog, ki so jih opravile geografske raziskovalne institucije na univerzi in Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, ki bi ustrezale geografski didaktični obdelavi (na primer problemi ogozdovanja in ozeljevanja, erozije, socialnega preloga, preobrazbe mest in podeželja ipd. Obilo pa je tudi gradiva, ki bi po ustrezni geografsko didaktični obdelavi lahko služilo pri pouku geografije kot izbirnega predmeta v višjih razredih usmerjenega izobraževanja.

Ker geografske raziskovalne in geografsko-pedagoške institucije pri svojem delu niso upoštevale raziskovalnega dela in potreb geografskega didaktičnega izobraževanja za vse stopnje šol, so pri učnovzgojnem procesu nastale številne vrzeli, tako na področju preučevanja dežel v razvoju kot na področju geografskih problemov in učinkov energetske krize v svetu ipd.

GEOGRAFIJA IN USMERJENO IZOBRAŽEVANJE

V naši geografiji se je nakopičilo več vprašanj, ki bi jih bilo treba skrbno pretresti, nanje tehtno odgovoriti in se po teh spoznanjih tudi ravnati, če hočemo, da bodo naša pedagoška in druga prizadevanja uspešnejša. Nekatera od teh vprašanj so temeljna, saj posegajo v bistvo geografije, pomembna pa so še druga med njimi tudi tista, ki se nanašajo na njeno uporabo, saj se ena in druga med seboj tesno prepletajo. Tako je tudi vprašanje o pomenu, ki naj ga ima geografija v usmerjenem izobraževanju. Gre sicer za tradicionalno pedagoško aplikacijo a ta naj bi bila poslej v marsičem drugačna.

Reforma srednjega šolstva, kakršna poteka pri nas, je nedvomno globlja od vseh dosedanjih. Zato je razumljivo, da je skušala v temeljih pretresti in družbeno ovrednotiti celotno šolo in vse v njej zastopane stroke oziroma njihove vzgojnoizobrazbene celote.

Vprašanje pa je, ali smo se geografi tega dovolj zavedali. Pomislek je upravičen, če sklepamo po tem, kako smo pripravljali in oblikovali naše učne načrte in kako smo se skušali dokopati do novih oziroma izpopolnjenih vzgojnih in izobrazbenih vrednosti, ki naj jih sodobna geografija v usmerjenem izobraževanju ima in jih tudi uveljavi.

Pri reformiranju srednje šole so bila doslej najbolj v ospredju prizadevanja, kako dognati obseg in vsebino skupne vzgojnoizobrazbene osnove usmerjenega izobraževanja. Šlo je za oblikovanje splošnoizobrazbenega standarda, ki naj bi ga bili deležni vsi, ki se po končani osnovni šolivključijo v usmerjeno izobraževanje. Gre torej za skupno izobrazbo, preden se na tej stopnji šolanje razveji na različne usmeritve.

Razumljivo je, da so prišla v pretres vsa vzgojnoizobrazbena področja srednje šole, v prvi vrsti gimnazije, tudi tista z najstarejšo tradicijo, med njimi seveda tudi geografija.

Ker družba postavlja pred usmerjeno izobraževanje vrsto izhodišč in zahtev, gre v bistvu za to, kako posamezne stroke zmorejo tem težnjam prisluhniti in kako jih zmorejo v svojih programih uresničiti. Najprej je bilo torej od strok samih odvisno, kako se bodo v usmerjenem izobraževanju uveljavile glede na to, kaj in koliko lahko k takemu vzgajanju in izobraževanju prispevajo ne samo ožje, stvarno, strokovno, temveč tudi širše, miselno, idejno.

Pri teh prizadevanjih geografi doslej, žal, nismo bili kdove kako uspešni. Zato tudi delež, ki ga geografija v usmerjenem izobraževanju trenutno ima, ni tak, kakor bi ga v sodobni vzgoji in izobrazbi nedvomno lahko imela in uresničevala.

Neuspešnost teh prizadevanj je posledica različnih vzrokov - notranjih in zunanjih. Prvi so nedvomno prvotni, in ker so odvisni od nas samih, jim velja posvetiti nekaj več pozornosti, seveda z ustvarjalnim namenom.

Očitno je, da si še vedno nismo na jasnem o pomenu in vlogi, ki naj ju uveljavi geografija v usmerjenem izobraževanju. Zato je razumljivo, da tega tudi nismo znali ustrezno prikazati in še manj uveljaviti. Navsezadnje tega tudi ni mogoče izoblikovati brez osnovnega in skupnega, resnično pretehtanega, sodobnega koncepta stroke, iz katerega naj šele izvirajo posamezne aplikacije, tudi pedagoška. Takšna prizadevanja so bila tudi v zadnjem času, vendar so ostala preveč enostranska, neizdelana in osamljena, čeprav so skušala zajeti tudi študij geografije na univerzi (13, 14, 15, 16, 17, 6).

Zato je razumljivo, zakaj je brez ustrezne zasnove ostajal tudi geografski učni načrt za usmerjeno izobraževanje (1, 2). Tudi po njem so družbeni organi presojali vzgojnoizobrazbeni pomen geografije ter slednjič odločali o obsegu njenega izobraževanja na tej stopnji šolanja.

Neustreznost tega učnega načrta ni samo odraz neenotnosti glede osnovnega koncepta naše stroke, temveč je tudi posledica premalo učinkovite organiziranosti slovenskih geografov nasploh, pri reformnih prizadevanjih pa še posebej.

Skrb za geografijo v usmerjenem izobraževanju smo namreč preveč prepustili maloštevilnim sicer prizadevnim šolnikom oziroma metodikom, premalo pa je pri tem sodelovala stroka kot celota. To toliko bolj bode v oči, ker je bilo pri drugih strokah v marsičem drugače. Prezreti namreč ne smemo, da je sedanja reforma bistveno temeljitejša in širša od dosedanjih. Od posameznih ved je zato terjala vsestransko zavzetost in temeljit pretres lastnih izhodišč, miselnih pogledov, metodoloških načel in vsega, kar je v zvezi ne samo z vzgojnoizobraževalno aplikacijo, temveč tudi s stroko samo.

Nazoren primer zavzetosti in ustvarjalnosti so prizadevanja zgodovinarjev, ki so za potrebe usmerjenega izobraževanja fiziognomijo svoje stroke ves čas skrbno izpopolnjevali in poglobljali, kakor zgovorno pričajo spreminjajoči se koncepti njihovih učnih načrtov iz zadnjih let, še posebno v primerjavi s tem, ki so ga izoblikovali nazadnje, sredi lanskega leta. Tu gre dejansko za pomembne spremembe. Le mimogrede naj omenim, da so zgodovinarji svojo tradicionalno politično zgodovino razširili na celovito zgodovino človeške družbe z mnogo večjim ali povsem novim poudarkom na širših družbenih, ekonomskih in drugih izhodiščih ter pogledih (1, str.145-162). Tako so pouk zgodovine zasnovali mnogo bolj sodobno in kompleksno kot doslej. To je še posebno poučno za geografa, saj je ravno glede kompleksnosti med nami največ razhajanj.

Posodobljeni učni program za zgodovino nas še posebej zanima, ker je v marsičem bližji geografiji kot doslej, saj se z njo ne samo stika, temveč se tu in tam tudi prepleta. Zato bo povezovanje obeh predmetov v usmerjenem izobraževanju lahko mnogo širše. Še več, učni načrt za zgodovino to povezavo neposredno upošteva, kar je tudi splošna težnja usmerjenega izobraževanja (t.i. medpredmetnost). Žal pa geografija, ki bi povezavo z različnimi predmeti lahko najbolj uveljavila, pušča to v nemar. Zgodovina pa, nasprotno, gradi svojo snov na stvarnem znanju geografije, posebno ekonomske, kar načrt izrecno omenja (1, str. 160, 162). Naš program pa ni zasnovan tako, da bi temu kdove kako ustrezal (1, str.165-173).

Zanimivo je, da zgodovinski pouk postavlja močno v ospredje kartografsko metodo, morda celo bolj kot geografski. Lahko bi celo rekli, da gre kratkomalo za zgodovino pred zemljevidom. In kar je še posebno pomembno, ta program odpravlja evropocentrično mišljenje in gledanje (1, str.160-161). Nedvomno gre za bistvene spremembe, zato tudi uspeh ni izostal. Drugo je, kako bodo to v usmerjenem izobraževanju uresničili. Toda načrti in programi so tu.

Že sedaj pa je jasno, da pri vsem tem še zdaleč ne gre samo za vprašanje metodike in didaktike zgodovinskega pouka, temveč za nov koncept stroke same. Zato je razumljivo, da so take spremembe lahko izpeljali samo s skupnim delom, s sodelovanjem šolnikov, raziskovalcev in univerzitetnih učiteljev. Navsezadnje so te spremembe logična posledica reformiranja zgodovine na sami univerzi (3, 4). Še več, videti je, da so šli pri usmerjenem izobraževanju celo dlje.

Vsega tega pa v geografiji ni bilo ali vsaj mnogo premalo. Pri izoblikovanju izhodišč in fiziognomije geografije v usmerjenem izobraževanju še zdaleč niso sodelovali vsi geografi, ki bi k temu lahko marsikaj pripomogli. Neugodno je bilo še to, da tudi geografsko društvo in geografska enota filozofske fakultete nista obravnavala učnih načrtov, temveč so dajali pripombe le posamezniki. Toda tudi o teh mnenjih ni bilo prave razprave. Učni načrti so tako nastajali v ožjem krogu. Z njimi so sicer bili seznanjeni geografi po šolah, ki pa so se povečini zmotno zanašali na geografe z univerze. In tako je bil krog neuspešnosti sklenjen.

To je lahko le pojasnilo, zakaj naši učni načrti niso takšni, kot bi lahko bili, in zakaj v drugem letniku usmerjenega izobraževanja niso obveljali oziroma je geografija v tem letniku izpadla iz skupne programske osnove.

Enotnost srednjega šolstva v sistemu usmerjenega izobraževanja pomeni za nekatere šole, npr. gimnazije, vsebinsko osiromašitev skupne vzgojnoizobraževalne podlage, za druge, npr. poklicne šole, pa obogatitev. Slednje naj bi veljalo po podatkih Zavoda SR Slovenije za šolstvo za večino, to je približno za štiri

petine dijakov (1, str. 5). Toda za geografijo to skoraj ne velja.

O tem, kakšno naj bo razmerje med skupnim in razčlenjenim izobraževanjem, je bilo precej tehtanja. To vprašanje pa je za geografijo še posebno pomembno, bolj kot za druge stroke. Sprva je prevladovala misel, da naj skupna osnova obsega prva dva letnika v celoti, usmeritve pa naslednja dva. Razmerje naj bi bilo časovno enakovredno.

Glede na to so bili za posamezne predmete pripravljeni tudi učni načrti. Po teh naj bi bila v prvem letniku obča geografija in v drugem geografija Jugoslavije - v vsakem po 70 ur ali dve uri tedensko.

Splošnoizobraževalni predmeti naj bi se sicer nadaljevali tudi v naslednjih dveh letih, vendar ne za vse dijake, temveč samo znotraj posameznih usmeritev. Geografija naj bi se nadaljevala v šolah družboslovne smeri.

Kasneje je oživljala druga zamisel, po kateri naj bi bila skupna osnova le v prvem letniku, v preostalih treh pa usmeritve. Slednjič je obveljalo vmesno stališče: medtem ko je prvi letnik v celoti izpolnjen s skupnim programom, je drugi le deloma. V drugem letniku se namreč nadaljuje nekaj manj kot polovica predmetov iz prvega leta. Od 14 predmetov se jih v drugem nadaljuje šest (slovenski jezik, zgodovina, samoupravljanje s temelji marksizma, obramba in zaščita, telesna vzgoja ter osnove tehnike in proizvodnje). Tako odpade v prvih dveh letnikih tri četrtine vseh ur na skupne predmete in četrtina na usmeritvene (1, str.27).

Predmeti, ki so omejeni na prvo leto, nimajo enakega obsega. Dva imata po 105 ur ali 3 ure tedensko (tuj jezik, matematika), pet pa po 70 ur ali 2 uri tedensko. Med temi je tudi geografija. Poleg nje so še fizika, kemija, biologija in umetnostna vzgoja.

Med štirimi družboslovnimi predmeti pa se edino geografija ne nadaljuje v drugem letniku. Drugi trije predmeti (samoupravljanje s temelji marksizma, zgodovina, obramba in zaščita) imajo dvakrat večji obseg, vsak po 140 ur (1, str. 27).

Geografija je tako med vsemi predmeti usmerjenega izobraževanja najbolj okrnjena. Med petimi strokami, ki so v usmerjenem izobraževanju omejene na prvo leto in imajo enako število učnih ur (po 70), je namreč doslej edino geografska izobrazba tekla v gimnaziji vsa štiri leta. Glede na to je med temi, še bolj pa med drugimi predmeti najbolj nazadovala.

Navsezadnje je razumljivo, da je nove predmete moč vpeljati v šolo le na račun dosedanjih, kajti skupnega učnega obsega ni mogoče širiti. Ni pa utemeljeno, da so najbolj skrčili prav geografijo. Še zlasti zato ne, ker o tem ni nikakršne analize ali stvarne utemeljitve in gre očitno za vnaprejšnje, mehanično rezanje. A o tem še kasneje.

Zaenkrat naj omenim le to, da bi z vsebinske strani pričakovali ravno nasprotno, kajti celotna idejna zasnova usmerjenega izobraževanja naglaša širino, povezovanje, kompleksnost, življenjskost in druge poteze, ki so za geografijo še posebno značilne. Imam celo vtis, kakor da bi bili osnovni smotri usmerjenega izobraževanja pisani nalašč po naši stroki. Zato menim, da bi jih geografija lahko zelo uspešno uresničevala. Spomnimo se samo na eno izmed osnovnih izhodišč usmerjenega izobraževanja, ki pravi, da je treba učencem omogočiti razumevanje "dialektične celovitosti razvojnih zakonitosti narave, družbe in človeka" (1, str.12) in da naj celotni vzgojnoizobraževalni program teži k povezovanju vzgojnoizobraževalnega dela in k preraščanju zaprtosti tega dela v okviru posameznega vzgojnoizobražbenega področja ali predmeta (1, str.10). Prepričan sem, da lahko geografija s svojo širino pri tem odigra pomembno vlogo. Pri doseganju celovitosti znanja ter pri organskem povezovanju raznovrstne vsebine pa lahko to zelo uspešno uresničuje ravno geografsko izobraževanje. Zato je toliko večje neskladje med celotnim duhom in osnovno težnjo skupne programske osnove usmerjenega izobraževanja ter nesorazmerno skromnim deležem, ki je odmerjen geografiji.

Zakaj je do tega prišlo? Očitno tudi zato, ker so geografijo presojali po starih, preživelih predstavah, ne pa po sedanji razvitosti in možnostih, ki jih sodobna geografija nedvomno ima. Vzroki pa so tudi na naši strani, ker smo v naših učnih načrtih vse to premalo razvili in poudarili.

V primeri s klasičnimi šolskimi predmeti je geografija izgubila tudi še drugače. Medtem ko se drugi predmeti zaradi večje specialnosti naravno nadaljujejo v svojih usmeritvah - fizika, kemija, biologija npr. v naravoslovni - pa geografija zaradi svoje širine take možnosti nima.

Drugo vprašanje, ki se prav tako nanaša na našo stroko, je celotna zgradba vzgojnoizobrazbenega programa v usmerjenem izobraževanju (1, str.27). Njena skupna osnova je namreč razčlenjena na šest vzgojnoizobrazbenih področij: splošno kulturno (s tremi predmeti), matematično (en predmet), naravoslovno (tri predmete), družboslovno (štirje predmeti), telesno in zdravstveno (dva predmeta) ter proizvodno-tehnično (en predmet).

Razvrstitev predmetov po teh področjih je za druge stroke morda smiselna, ne pa za geografijo, ki jo brez večje ali manjše prisile ni mogoče uvrstiti v nobeno od teh opredelitev. Kamorkoli jo namreč uvrstimo, njen pomen močno zožimo.

Vseeno so geografijo v ta sistem uvrstili, in sicer k družboslovni skupini predmetov, kar je seveda nerazumevanje njenega bistva zaradi njene usmerjenosti v preučevanje odnosov med naravo in družbo. Zato tudi ni čudno, da jo zaradi take uvrstitve vrednotijo enostransko in preozko. Enako neustrezno in utesnjeno bi seveda bilo, če bi jo šteli k naravoslovnim predmetom.

Če že upoštevamo uveljavljeno zgradbo, potem bi ji nemara še najmanj sile stori- li, če bi jo prišteli v splošno kulturno področje. Bolj smiselno pa je, da geografijo opredelimo kot posebno področje in ga imenujemo "prostorsko", če že ne kar geografsko. Med sedanjimi področji sta namreč dve, ki imata prav tako samo po en predmet, npr. matematika.

Ne gre pa samo za geografijo in njeno uvrstitev med družboslovne predmete, temveč za širše vprašanje o smiselnosti delitve predmetov na področja sploh, saj je to nepotreben odraz preživele delitve znanosti, kar po nepotrebnem prenašamo v reformirano srednjo šolo (19). V znanosti smo glede toge delitve na naravoslovne in družboslovne vede čedalje bolj kritični in zato tako razmejevanje vse bolj rahljamo in opuščamo, kar dokazuje med drugim rast novih interdisciplinarnih ved in ne nazadnje prostorske vede. Zato je vprašljivo, ali je bilo potrebno uvajati take in podobne delitve v usmerjeno izobraževanje. Da so sestavljalci imeli s tem težave, spoznamo že po tem, da so razvrščanje predmetov spreminjali, saj je v prvem osnutku iz 1977. leta drugačna delitev, kakor je sedanja (1, str. 27; 2, str.5).

Delitve predmetov na področja ne smemo omalovaževati, saj ni samo formalna ali organizacijska, temveč je očitno vplivala na njihovo vrednotenje.

Posredna posledica tega, da so geografijo uvrstili med družboslovne predmete, je tudi ta, da je ostala brez ekskurzij, kar je seveda nesmisel, ki ni z ničemer utemeljen.

Vsa izobrazbena področja, razen matematičnega, imajo namreč skupne dejavnosti, imenovane bodisi kulturne, naravoslovne, obrambne in telesnovzgojne. V vsakem letu obsegajo po pet dni. Pri teh dnevih, ki so namenjeni za razne ogledne in ekskurzije, so udeleženi vsi predmeti posameznega področja. Edino pri družboslovnem je drugače, kjer dnevi v celoti pripadajo le enemu predmetu, namreč obrambi in zaščiti. Zato so jih imenovali obrambne dejavnosti in ne družboslovne. Tudi to je pripomoglo, da je geografski pouk, ki je bil doslej po ekskurzijah najbolj značilen, takorekoč tradicionalen, ostal kratkomalo brez njih. Po tem bi utegnili sklepati, da neposredno spoznavanje domovine učencem v novi srednji šoli ni več potrebno. Naj ob tem pripomnim, da smo se že pred leti potegovali, da naj bi zaradi vsebinske in druge smotrnosti (medpredmetnost, kompleksnost, ekonomičnost) organizirali ekskurzije skupno z različnimi strokami, npr. z biologi, zgodovinarji itd. (18). Videti je, da je ta zamisel oživela, toda brez pobudnikov, kar je več kot ironično.

Geografija je torej tudi zaradi ekskurzij na slabšem kot drugi štirje predmeti, ki imajo sicer enako število ur in so prav tako omejeni na prvi letnik, a so pri omenjenih dnevih vendarle udeleženi. To velja za umetnostno vzgojo v okviru kulturnih dejavnosti in prav tako za fiziko, kemijo in biologijo v okviru naravoslovnih dejavnosti.

Težko je reči, kaj je dokončno pripomoglo, da je geografija ostala brez ekskurzij. Morda je vzrok tudi v tem, da jih v prvem osnutku geografskega učnega načrta iz 1977. leta sami nismo izrecno omenjali, ker smo jih šteli za samoumevne. Vendar je komisija po pripombah, ki so prišle iz šol in tudi od drugod, to kasneje dopolnila.

Toliko torej o odmerjenem obsegu geografije v skupni osnovi srednjega usmerjenega izobraževanja. V čem pa so v tem izobraževanju vsebinska vprašanja, kar je navsezadnje najpomembnejše?

V prvem letniku je zasnovana obča geografija. To je v bistvu enako kakor v sedanjem prvem razredu gimnazije, ko je splošna geografija izhodišče in podlaga za regionalno geografijo v naslednjih letih. V usmerjenem izobraževanju je ta snov verjetno izbrana iz dveh razlogov. V skupni osnovi naj bi bila obča geografija podlaga za geografijo Jugoslavije, ki je bila po prvotnem osnutku predvidena v drugem letniku. Ta snov naj bi bila istočasno tudi podlaga za regionalno geografijo v družboslovni usmeritvi.

Ker je kasneje iz skupne programske osnove izpadla geografija Jugoslavije, izgubi s tem smisel tudi obča geografija v prvem letniku. Geografijo Jugoslavije so črtali menda tudi zaradi tega, ker se prehitro ponovi glede na enako snov v osmem razredu osnovne šole, saj je vmes samo leto dni presledka.

Nesmiselno je, da se geografska izobrazba zaključi z občo geografijo, saj je ta izhodišče, ne pa cilj geografije. Smiselna bi bila kvečjemu zaradi nadaljnjega geografskega pouka v družboslovni smeri. Vseeno pa bi jo kazalo spremeniti in se ne morda zgledovati po občih zgodovini, ki je prav tako v tem letniku, ker je njen pomen v okviru zgodovine vendarle drugačen.

Kazalo bi razmisliti o tem, da bi občo geografijo zamenjali za geografijo sveta, morda z naslovom Svet kot celota. To bi bil namreč za učence, ki z geografijo v prvem letniku končajo, še najbolj smislen zaključek geografskega izobraževanja. Še posebej, ker bi bilo to logično nadaljevanje regionalne geografije iz osnovne šole.

Seveda bi bilo treba zasnovati vso geografsko učno snov z vidika celote, torej hkrati za celotno šolanje, ne pa tako, da še danes pravzaprav ne vemo, kakšno bo geografsko izobraževanje v višjih letnikih srednjega usmerjenega izobraževanja.

Odprto je namreč vprašanje geografije v družboslovni smeri, kjer bo poslej njeno težišče. Po sedanjih predlogih sicer tudi v tej smeri ne bo več sklenjena in ne bo potekala vsa štiri leta. Glede na to, da v drugem letniku zavzema skupna osnova že polovico časa, je vprašanje, kako se bo v njem uveljavila. Vanj se lahko vključi kvečjemu kot usmeritveni predmet. Katera snov naj bi prišla v tem in naslednjih letih v poštev, pa je treba še skrbno pretehtati.

Opustiti pa tudi ne bi smeli prizadevanj za uveljavitev geografije kot fakultativnega predmeta z ustrezno naravnano snovjo.

Nerazčiščeno je nadalje vprašanje, kako zasnovati in uveljaviti geografijo v okviru drugih usmeritev. Tudi v tem pogledu so med nami še različni pogledi, a jih doslej še nismo uspeli pretresti. Medtem ko vidijo eni osnovno vrednost geografije v njeni splošni kulturni in izobraževalni vlogi, so drugi mnenja, da geografijo lahko uveljavimo le kot usmeritveni ali celo strokovni predmet, ki naj se čim bolj prilagodi osnovni fiziognomiji posameznih šol, npr. ekonomskim šolam kot ekonomska geografija, turističnim šolam kot turistična geografija, medicinskim šolam kot medicinska geografija itd. O tem bodo prav gotovo odločali predvsem interesi posameznih šol. Potrebno bo dogovarjanje, toda s pretehtanimi stališči.

Odveč je poudarjati, da je z vsem tem močno povezan tudi študij geografije na univerzi in da je zato treba vsa ta vprašanja obravnavati skupno.

Pri tem študiju pa ne gre samo za geografsko izobraževanje za potrebe splošne izobrazbe (v osnovni in srednji šoli), temveč tudi za študij geografije kot stroke. Upoštevati je treba, da se bodo za ta študij odločali dijaki po končanem srednjem usmerjenem izobraževanju ne samo s skromnejšo geografsko, temveč tudi splošno izobrazbo.

Druge stroke ne temeljijo tako nujno na vsestranski splošni izobrazbi kakor geografija. Zato bo reforma srednjega šolstva geografijo najbolj pretresla glede na to, da ta razširja delež strokovne izobrazbe na račun splošne. Za številne stroke, posebno tehnične, to ni bistvena novost, saj so nekatere fakultete že doslej dobivale študente tudi iz srednjih šol ustreznih strok - strojna in elektrotehniška fakulteta npr. iz srednjih tehniških šol itd. Tudi odslej jih bodo dobivale iz enakih smeri usmerjenega izobraževanja, še vedno pa tudi iz naravoslovne. Podobno velja za študij matematike, fizike, kemije, biologije, ki se bo logično opiral na naravoslovno smer srednješolskega izobraževanja, študij sociologije in zgodovine na družboslovno smer itd.

Pri geografiji, ki se pri svojem študiju v enaki meri naslanja na širšo srednjo izobrazbo, pa je drugače. Toda odslej se bo morala opirati praktično le na družboslovno smer, ki bo imela geografijo sicer približno v enakem obsegu kot dosedanja gimnazija, zato pa bo po naravoslovni izobrazbi bistveno skromnejša, kar študiju geografije ne bo v prid.

Odpira se torej vrsta vprašanj, o njih pa smo doslej vse premalo razmišljali. Morda bo najpomembnejše to, kako izpopolniti naravoslovno znanje bodočih študentov geografije. In kako omogočiti ta študij tudi dijakom drugih smeri usmerjenega izobraževanja, ki bodo praktično brez srednješolske geografske izobrazbe. Toda tudi za študente družboslovne smeri bodo težave zaradi naravoslovnih in drugih pomožnih predmetov - matematike, statistike, meteorologije, geologije - ki so sestavni deli geografskega študija. Še večje težave pa bodo zaradi družboslovnih pomožnih predmetov za tiste, ki bodo prihajali na geografijo iz naravoslovne smeri usmerjenega izobraževanja.

Podobna vprašanja se odpirajo glede študija druge stroke zaradi dvopredmetnega študija na filozofski fakulteti. Študenti geografije bodo glede na svojo srednješolsko družboslovno podlago lahko enakovredno izbirali le med družboslovnimi strokami, npr. zgodovino ali sociologijo, medtem ko bodo povezave z naravoslovnimi in drugimi predmeti (tujimi jeziki, telesno vzgojo) še težavnejše kot doslej.

Sistem usmerjenega izobraževanja naj bi sicer omogočal horizontalno in vertikalno prehodnost, kar hkrati pomeni, da bodo geografijo na višji in visoki šoli načelno lahko študirali absolventi katerekoli srednješolske usmeritve, čeprav so geografsko izobraževanje zaključili že v prvem letniku. To naj bi bilo omogočeno z dopolnilnimi izpiti. Že sedaj je pravzaprav podobno (npr. sprejemni izpiti za absolvente različnih poklicnih šol), vendar izkušnje kažejo, da se ravno zaradi pomanjkljive splošne izobrazbe (čeprav geografsko znanje dopolnijo) taka usmeritev le izjemoma obnese. Pri tem pa ne gre le za geografijo, temveč tudi za drugo stroko. Ker je tudi ta družboslovna, bo za tiste, ki se bodo preusmerili, to dvojna obremenitev. Absolventom nedružboslovnih smeri bodo tako praktično zaprta vrata do geografskega študija na višji in visoki šoli, če nam ga ne bo uspelo ustrezno preurediti. Geografija na višji in visoki šoli bo morala poiskati poti za dotok absolventov iz različnih smeri usmerjenega izobraževanja, saj bo to koristilo tudi razvoju geografske znanosti.

Ena od pomembnih nalog bo nedvomno skrb za ublažitev enostranske usmerjenosti bodočih študentov bodisi v fizično geografijo, še bolj pa v družbeno geografijo, ki se bo nehote kazala že na samem začetku študija zaradi njihove družboslovne ali naravoslovne naravnosti, pridobljene v srednji šoli.

Za visokošolski študij geografije pomeni srednje usmerjeno izobraževanje glede na sedanjo gimnazijo dve do tri leta zgodnejšo opredelitev učencev, glede na druge šole pa eno ali dve leti kasnejšo. Z gimnazijskega vidika pomeni to hkrati manj splošne in več usmerjene oziroma strokovne izobrazbe, z vidika drugih šol pa obratno. Razlike med sedanjimi srednjimi šolami se bodo sicer zmanjšale in absolventi enakih smeri bodo imeli za študij geografije ožjo osnovo, absolventi drugih pa nekoliko širšo od dosedanje. V povprečju je to nemara koristno, dejansko pa so se za geografski študij doslej odločali predvsem gimnazijci. Zato je vprašanje, če se bodo odslej usmerjali nanj tudi absolventi drugih smeri. Vprašanje je tudi, kaj bo to zanje in za stroko pomenilo.

Pomembno pa je naslednje.

Ne glede na spremembe v usmerjenem izobraževanju se je srednješolska geografska izobrazba že doslej krčila. V zadnjih dveh desetletjih se je namreč obseg geografskega pouka v gimnaziji že trikrat zmanjšal:

- a) pred približno 20 leti je geografski pouk obsegal v vseh štirih razredih gimnazije 315 ur letno in je potekal sklenjeno ves čas šolanja (3-2-2-2);
- b) čez nekaj let se je pouk v celoti zmanjšal na 280 ur letno zaradi skrčenega obsega v prvem letu od treh tedenskih ur na dve (2-2-2-2);
- c) pred nekaj leti se je pouk ponovno zožil, tokrat na 244 ur; v vsakem od prvih treh letnikov se je namreč zmanjšal za četrtno, od dveh tedenskih ur na poldruugo uro (1,5-1,5-1,5-2), a je še vedno ostal sklenjen skozi vsa štiri leta;
- d) v usmerjenem izobraževanju - če seveda upoštevamo družboslovno smer, kjer bo poslej največ geografije - se bo geografski pouk še nadalje skrčil, predvidoma na 210 ur in tudi ne bo več sklenjen.

V prvih dveh letih usmerjenega izobraževanja bo odpadlo na geografijo le 3,2 odstotka vseh učnih ur, v skupni vzgojnoizobrazbeni osnovi (brez usmeritvenih predmetov) pa 4,3 odstotke.

V zadnjih dvajsetih letih se je torej obseg geografskega pouka v prvem razredu gimnazije, kjer je obča geografija, skrčil na polovico. S tem se je spremenilo tudi razmerje med občo in regionalno geografijo. Edino geografija Jugoslavije se v tem času ni zmanjšala, saj smo se z drugimi vred vseskozi zavedali njenega družbenega pomena. Zato je še manj razumljivo, da je ravno geografija Jugoslavije v celoti izpadla iz skupne osnove usmerjenega izobraževanja*.

Ali se je družbeni interes za tovrstno izobrazbo v tem času zmanjšal? Dvomimo! Vzrok za krčenje je treba iskati prej v neustreznih družbenih odnosih posredniških struktur kakor kje drugje (birokratskih, tehnokratskih). Toda tudi sami bi morali odločneje, predvsem pa tehtneje zagovarjati in utemeljevati pomembnost geografskega poznavanja lastne domovine za vse učence srednjega usmerjenega izobraževanja.

Celotni obseg geografskega pouka se je v povojni gimnaziji zmanjšal za tretjino. Ožji obseg pa terja intenzivnejši pouk. Z usmerjenim izobraževanjem se je to vprašanje še zaostriло. Tudi glede tega čakajo geografsko metodiko zahtevne naloge. Kajti manj časa, ki je na voljo, intenzivneje ga je treba uporabiti.

Kaj naj rečemo o samem geografskem učnem načrtu za prvi letnik usmerjenega izobraževanja? Kritične pripombe so tedaj, ko je bil v javni razpravi, ostale brez pravega odziva. Sedaj pri sestavljanju učbenika, je njegova nedorečenost še očitnejša. Zato bi ga morali ne glede na zamujeno temeljito pretresti, in to praktiki ter teoretiki skupaj.

Dopolniti bi ga morali že tehnično, saj tak, kakršen je, premalo upošteva čas. Zato je preobsežen, čeprav zaradi njegove ohlapnosti lahko marsikaj izpustimo. Preobsežen pa ni samo vsebinsko, temveč tudi metodološko. Aktivne delovne metode so sicer hvalevredne, so pa zelo zamudne. In to je treba upoštevati. Sploh pa z njimi ne gre pretiravati, kajti vsaka metoda ima dobre in slabe strani.

Bolj vprašljiv je načrt vsebinsko, predvsem zaradi neenotne, včasih tudi protislovne in nedomišljene zasnove. Kljub temu da hoče biti sodoben, je preveč analitično usmerjen, predvsem pa zanemarja teritorialno konkretizacijo geografskih pojavov, čeprav je to ena od osnovnih zahtev geografije. Učni načrt preveč zanemarja osnovne geografske zakonitosti, npr. širinsko conalnost. Sploh bi bilo treba odmerjeni čas preudarnije izrabiti ravno zato, ker ga je malo. Zato bi kazalo geografsko izobraževanje usmeriti na osnovne zakonitosti geografskih

*) To je toliko bolj boleče, ker se je ta pouk skrčil tudi v osmem razredu osnovne šole, in sicer za četrtno, od dveh ur tedensko na poldruugo uro.

pojavov oziroma kompleksov hkrati pa jih s kartografsko metodo sproti konkretnizirati, kar bi bilo obenem geografsko in ekonomično. Če poznamo razširjenost pojavov, jih lažje vrednotimo, k temu pa načrt upravičeno teži.

V načrtu so še druge nerazčiščene stvari. Posredno namreč kaže na to, da regionalna geografija ni smoter (cilj) geografskega izobraževanja, temveč izhodišče. Zanikanje regionalnogeografskega koncepta na račun problemskega pa vodi le do obravnavanja posameznih pojavov, kar pa je očitno premalo, saj se na tak način ne dokopljemo do njihove celovitosti, pa naj jih osvetljujemo z najrazličnejših strani in povezujemo z različno geografsko razsežnostjo, od lokalne do svetovne. Vse to je kvečjemu občegeografski in ne regionalnogeografski prijem in še manj regionalnogeografska celovitost. Kajti naravni pokrajinski pojavi ne vplivajo na družbo posamično, temveč kompleksno in tudi družbeni pojavi vplivajo na naravo podobno. Zato je upoštevanje enih in zanemarjanje drugih neustrezno, pravzaprav deterministično (11).

Seveda pa je v učnem načrtu vrsta prizadevanj, npr. glede funkcijskega vrednotenja pojavov, problemskega pristopa, povezovanja domačega s tujim, ki jih kaže podpreti in razvijati. Navsezadnje gre za sodobna didaktična in druga spoznanja obče metodike in pedagogike. Pomisleki pa so zaradi tega, ker ta spoznanja prenašamo v geografijo premalo ustvarjalno in ne upoštevamo posebnosti naše stroke. V tem so slabosti. Odpraviti bi jih morali s skupnimi prizadevanji, pri tem pa se seveda ne bi smeli izogniti soočenju različnih mnenj.

Nikakršnega dvoma namreč ni, da je skupno izhodišče naših prizadevanj težnja, da bi geografija kar najbolj koristila vzgojnim in izobraževalnim prizadevanjem naše družbe. Do tega, kako to v naših razmerah uresničiti, pa se lahko dokopljemo le s skupnimi prizadevanji. Upravičeno pa dvomim, da je mogoče to doseči drugače kakor po lastni poti. Nekritično posnemanje trenutno konjunkturnih smeri, ki naj bi geografijo uveljavile v družbi, je očitno kratkovidno in jalovo, pa naj gre za težnje po politizaciji, sociologizaciji ali ekologizaciji geografije. Menim, da se mora aktualnost, angažiranost in progresivnost geografskega izobraževanja kazati v sami vsebini, ne pa v obliki.

Zaradi pomanjkanja lastnega koncepta večkrat hlastamo le po zunanjem, zunanje pa prevzemamo nekritično ter si tako ustvarjamo zmedo in škodo v lastni stroki, namesto da bi geografske poglede in spoznanja kritično soočali z drugimi in sprejemali tisto, kar je boljše.

Zunanji odraz tega je terminološka ohlapnost. Različni izrazi sami na sebi ne pomenijo veliko, so pa značilni, ker kažejo na določeno miselnost. Eden od teh je okolje. O njem geografi na široko govorimo. Toda okolje je vse, z vsem se pa prav gotovo ne ukvarjamo. Za množico mikrobov je okolje tudi kapljica vode, v kateri živijo. Toda to ni naše okolje. Predmet geografskega preučevanja je lahko samo pokrajinsko ali geografsko okolje. Le o značilnostih tega okolja in o njegovem pomenu lahko geografija tudi strokovno, torej tehtno prispeva k takšnim ali drugačnim družbenim prizadevanjem - vzgojnim, izobraževalnim in praktičnim.

Podobno je s prostorom, ki ga prav tako kar naprej meljemo, povečini nekritično. Nekateri med nami trdijo, da je prostor tisto, kar preučuje geografija, da je to njen predmet. To je navsezadnje res, saj izven prostora ni ničesar, tudi geografskih pojavov ne. Toda to je vse presplošno, prostorov je več vrst, tako kot okolij. Črevesje je imenitno okolje in prostor za črevesno floro in favno, a tega geografi vendarle ne preučujemo, pač pa se ukvarjamo s tistim, ki ga označujemo za regijo, pokrajino oziroma za pokrajinsko sfero, če mislimo na vse pokrajine skupaj. Zakaj ga ne bi torej tako tudi označevali, da se s tem, če drugega ne, izognemo nesporazumom in očitkom, da se ukvarjamo z vsem mogočim.

Naj bom nazoren. Doslej še ne moremo odgovoriti na vprašanje, kako velik je slovenski prostor, koliko ga je namreč ne samo v širino in dolžino, temveč tudi v višino in globino, skratka koliko kubičnih kilometrov ima. Odgovor bi verjetno morali dobiti, ko pa s takimi oznakami očitno poudarjamo, da je Slovenija prostor in ne kaj drugega, kakor da bi s tem, ko rečemo Slovenija, zanikali njene prostorske razsežnosti.

Očitno je, da s prostorom močno pretiravamo. Vsepovsod nam ga res ni treba pritiskati, saj navsezadnje tudi ne vzklikamo "Proletarci vseh prostorov, združite se!"

Če se povrnem k že omenjenemu načrtu, moram reči, da oznake, ki sem jih prej uporabil, ko sem govoril o obči in regionalni geografiji, pravzaprav ne drže docela, saj v prvem letu niti ne gre za občo geografijo v pravem pomenu besede in v naslednjih tudi ne za regionalno geografijo (v okviru družboslovne smeri namreč), ker je tu in tam pravzaprav v ospredju funkcijsko vrednotenje posameznih pojavov, čeprav kombinirano s primeri iz domačega kraja, Slovenije, Jugoslavije in sveta ali pa povezano s posameznimi vrstami in sklopi pojavov, npr. problemi tretjega sveta ali neuvrščenih dežel.

Vprašanje je, ali je taka obravnava geografskih pojavov zadostna, ali je to največ, kar lahko v geografski izobrazbi dosežemo. Mar ni za vsako aplikacijo - tudi pedagoško - vendarle nujno, da jo pojmujejo regionalno kompleksno. Drugi pomislek velja vprašanju, ali so v ospredju geografskega izobraževanja procesi ali njihovi pokrajinski učinki. Ali drugače, na kakšen način lahko geografija največ prispeva k poznavanju in razumevanju sveta ter aktivnemu odnosu do njega.

Ni moj namen, da bi načrt podrobno obravnaval. Bolj mi gre za spodbudo k razmišljanju in spremembam.

Zaradi skrčenega geografskega pouka v usmerjenem izobraževanju je razumljivo že večkrat zastavljeno vprašanje, ali ne bo v naslednjih letih preveč geografov.

Namesto odgovora naj navedem nekaj podatkov, ki kažejo, kakšno je sedanje stanje v slovenskih srednjih šolah, in sicer po reviji Organizacija in kadri (10).

Zanimiva je že starostna sestava srednješolskih profesorjev geografije: 3,3 % je upokoјencev, ki še poučujejo, 6,7 % jih ima manj kot pet let do polne delovne dobe, 9,9 % ima še 5 do 10 let, 17,8 % 11 do 15 let, 17,8 % 16 do 20 let, več kot dvajset let delovne dobe pa ima še 47,8 % vseh srednješolskih geografov.

V šolskem letu 1977/78 je na srednjih šolah učilo 164 geografov, kar je 3 % vseh srednješolskih profesorjev. Med vsemi šolskimi urami v tem letu jih je odpadlo na geografski pouk 2,5 %. Geografske ure pa so opravili učitelji kar 29 različnih poklicev oziroma sdrok. Od tega geografii 70 % vseh ur, zgodovinarji 8,3 %, skupno torej 78,9 %, več kot petino geografskih ur pa so opravili negeografi. To statistično pomeni, da na srednjih šolah manjka približno petina ali okoli 36 geografov, da bi ves geografski pouk opravljali geografi. Takšna je torej podoba, če gledamo Slovenijo kot celoto.

Z usmerjenim izobraževanjem se bo v gimnaziji obseg geografskega pouka nedvomno zmanjšal. Nimamo pa pregleda, za koliko se bo povečal na nekaterih drugih šolah, npr. strokovnih, v šolah za učence v gospodarstvu itd. Toda po prvi presoji sodeč, zelo malo. Medtem ko ima večina dvoletnih in triletnih strokovnih šol sedaj po 50 ali 60 ur geografskega pouka, ga bo v bodoče le za 10 ali 20 ur več.

Pri zmanjšanem obsegu geografskega pouka se postavlja vprašanje o obsegu snovi, ker vsega dosedanjega ni mogoče več obravnavati, tudi ne sistematičnega pregleda kontinentov, kaj šele dežel, zato je nujen izbor. Kaj in kako izbrati, kaj opustiti in kaj obdržati?

Geografija ima pri tem nemara večje težave kakor npr. fizika ali kemija, kjer so bistveni zakoni, izbrani primeri pa jih ponazarjajo. V geografiji niti približno ni tako. Poleg posploševanja, tipologije in zakonitosti je pomembna tudi individualnost krajev, pokrajin in dežel. Ne pravimo brez razloga, da, kar je povsod, v geografiji ni nikjer.

Pri izboru seveda ne kaže obdržati tistega, kar je enostavno, nazorno, lažje, temveč drugo, kar je značilnejše, zahtevnejše in bolj zapleteno - stvarno in miselno.

Močno pomembna je zlasti miselnost, sposobnost opazovanja, presojanja, vrednotenja in mišljenja sploh. Odveč je poudarjati, da gre pri vsem tem za dialektično mišljenje, saj je tudi najzahtevnejši način mišljenja.

Racionalizacija pouka naj gre predvsem na račun stvarnega gradiva, saj si različne podatke učenci lažje samostojno pridobijo kakor kaj drugega (s priročniki, leksikoni, statističnimi viri, zemljevidi in atlasih itd.). Poleg tega pa kopičenje prevelikega števila podatkov in dejstev hromi mišljenje. To je neustvarjalno znanje. Zato je pomembno, da razlikujemo med znanjem in uporabo znanja, kamor se težišče sodobnega izobraževanja vse bolj usmerja.

Težišče izobraževanja se prestavlja ne samo zaradi razvoja znanosti, temveč tudi iz življenjske nuje. Zato gre vse bolj za sposobnost življenjske uporabe znanja, za sposobnost opazovanja pojavov in procesov, iskanja podatkov, njihovega urejanja, vrednotenja in ustvarjalne uporabe.

Kaj je v geografskem izobraževanju najzahtevnejše in najpomembnejše? Nedvomno sinteza, kompleksnost, regionalnost. Za vse to pa je potrebna zanesljiva teoretična osnova. Zato tudi ne bomo zanemarjali geografskih zakonitosti, ki omogočajo razumevanje pojavov, procesov in teritorialnih kompleksov. Seveda pa tudi miselnosti ni brez stvarnega znanja. Kajti omejevanje na zakonitosti se lahko kmalu sprevrže v poenostavljena in neustrezna posploševanja, kar ni nič drugega kakor diametralno nasprotje faktografije. Zato je pomembno ravnovesje med podatki in dejstvi na eni strani in teorijo oziroma miselnostjo na drugi.

Ko spreminjamo geografsko vzgojo in izobraževanje, ne bi smeli zanikati pozitivnih dosežkov dosedanje geografije, pač pa jih razvijati, ne pa nadomeščati z nečim, kar bi bilo nemara še slabše od dosedanjega. Ko je klasična geografija uvajala nove pojme in smotre, smo vedeli, kaj pomenijo, pri današnji geografiji in njeni aplikaciji pa ni vselej tako.

Našo metodiko bo treba v marsičem izpopolniti. Medtem ko se je doslej trudila okoli tega, kako učiti druge, bo odslej pomembnejše to, kako naj učimo sebe, kako naj geografijo spoznavajo učenci sami.

Izkušnje na univerzi kažejo, da so vzroki za študijske neuspehe, posebno na začetku študija, pogosto v neustrezni tehniki in metodiki lastnega učenja študentov. V tem pogledu je vse preveč nestrokovnosti in ekstenzivnosti. So pa vzroki tudi druge, a o tem kasneje.

Zelo značilno je stališče, ki se je pojavilo pri razpravljanju o usmerjenem izobraževanju, češ, geografija je tako življenjska, da se njenemu izobraževanju v današnjem življenju ne moremo izogniti, saj nas časopis, radio, televizija in drugo dan za dnem seznanjajo z dogodki doma in po svetu.

Nekaj je nedvomno na tem. Opozorim pa naj na razliko med načitanostjo in izobrazbo. Medtem ko je prvo neurejeno znanje (razsuta kartoteka), je izobrazba zaradi svojih ustvarjalnih možnosti, ki jih da ravno teorija, nekaj bistveno drugega. Res pa je, da bi bilo treba vse vire, ki jih nudi današnje življenje, uporabljati v šoli ter jih obrniti v prid geografskemu izobraževanju.

Za današnjo geografijo so značilna protislovja, ki so v marsičem posledica njenega naglega razvoja, a tudi marsičesa drugega. Večkrat poudarjamo, da med geografsko znanostjo in "šolsko geografijo" ne sme biti razkoraka. Znanost in njena aplikacija sta dialektična celota. Danes pa je med njima neskladje, ki se je razvijalo približno po naslednjih treh stopnjah:

- a) Dve ali tri desetletja nazaj je bila za našo stroko značilna enotna geografija z odločilno vlogo regionalne geografije. Enako je bilo v šoli in obe sta se vsebinsko in miselno ujemali ter podpirali.
- b) V polpretekli dobi se je začela razvijati specializacija v stroki in prvo razrahljanje njenega enotnega koncepta, medtem ko je v šoli še vedno prevladovala enotna oziroma regionalna geografija. Med njima je prišlo do prvih razhajanj.
- c) V sedanjosti pa v geografski znanosti prevladuje specializacija s precej razrahljanim oziroma neenotnim konceptom stroke ter težnja po tem, da se ji prilagodi tudi geografija v šoli, kjer še vedno prevladuje regionalna geografija. Šolska reforma je te težnje še okrepila in geografski učni načrti za

usmerjeno izobraževanje že kažejo v to smer, o njej pa še nismo resno razpravljali. Dosedanja tehtanja pa so različna.

Ključno vprašanje je očitno regionalna geografija. Medtem ko v šoli, torej pri splošni izobrazbi, ta doslej ni bila nikoli sporna, je v znanosti zašla zaradi specializacije v krizo. Z njo se ukvarja čedalje manj geografov. O njihovi usmerjenosti zgovorno pričajo podatki za Jugoslavijo (20) in tako je še marsikje po svetu. Specializacija je razrahljala tudi geografsko kompleksnost in pojmovanja o njej so se začela razhajati. Regionalnogeografsko kompleksnost zamenjuje občegeografska oziroma bipolarna kompleksnost (19). Pri nas je S. Ilešič sicer med najbolj uglednimi in doslednimi zagovorniki oziroma teoretiki enotne geografije in s tem regionalne kompleksnosti, toda v praksi so posamezni geografi začeli ubirati druga pota, vendar brez posebne teoretske utemeljitve, kar je za znanost nenavadno. Pač pa je v pedagoški geografiji oziroma geografski metodiki skušal taka pota utemeljiti J. Medved (13, 14, 15, 16, 17). Medvedove težnje so po svoje logične, ker je skušal šolsko geografijo uskladiti z raziskovalno. Enotnost se seveda lahko doseže tudi drugače.

So pa še druga navzkrižja. Medtem ko se je univerzitetni študij geografije nekdanj ravnal predvsem po potrebah šole (srednje in osnovne), se je v zadnjih letih pedagoški študijski smeri pridružila tudi t.i. nepedagoška smer. Že vrsto let se namreč velik del diplomatov zaposli izven šol. To je v veliki meri povezano z razvojno stopnjo naše družbe oziroma s čedalje večjim pomenom, ki ga imajo prostorsko, regionalno in družbeno načrtovanje ter deležem, ki ga ima pri tem geografija. Nekateri geografi vidijo v tej smeri bodočnost naše stroke. Hkrati pa vidijo možnosti tudi v šoli, kjer naj bi geografijo uveljavili kot strokovni in ne splošnoizobraževalni predmet.

Značilno je, da enotno geografijo, njeno regionalnost in regionalnogeografsko kompleksnost zagovarjajo predvsem geografi, ki so sprva poučevali v šoli in se šele nato začeli ukvarjati z raziskovalnim delom, medtem ko se geografi, ki so se s tem delom začeli ukvarjati takoj po diplomi, bolj zavzemajo za specializacijo in nepedagoško aplikacijo geografije.

Tudi v tem so objektivni vzroki za razcepljenost in rahljanje skupnega koncepta stroke - nikakor pa ne edini. Vendar aplikacija ne more biti bistveno drugačna od stroke. Kriza geografskega izobraževanja je zato v marsičem posledica razmer v geografski znanosti sami. Stroka navsezadnje ne more biti eno, njena aplikacija, ki se od nje hrani in črpa iz nje ne samo stvarna, temveč tudi miselna izhodišča, pa drugo.

Za razvoj geografske metodike, ki nas tu najbolj zanima, se je v zadnjih letih najbolj prizadeval J. Medved, ki je izhajal iz nekaterih spoznanj geografske specializacije. Rešitev je iskal predvsem v problemski smeri, ki naj bi združevala elemente obče in regionalne geografije. Regionalna geografija naj ne bi bila cilj, temveč izhodišče geografskega izobraževanja, ker je po tem naziranju lahko le splošno informativna. V srednji šoli oziroma v usmerjenem izobraževanju naj bi se zato namesto nje uveljavila problemska geografija, to je obravnavanje posameznih pojavov, posebno tistih, ki so v današnjem svetu pereči, odprti, skratka problemski. Osvetljevali pa naj bi jih z vidika naravnih osnov oziroma "naravnega potenciala" in vidika družbe, torej v bipolarni kompleksnosti. Regionalni vidik naj bi bil po teh pojmovanjih zastopan kvečjemu s povezovanjem domačih oziroma bližnjih razmer s širšimi oziroma svetovnimi.

Ta prizadevanja so pri nas naletela na vrsto pomislekov. Deloma so bila objavljena v Geografskem obzorniku in Geografskem vestniku (8, 11, 12, 19). Vseeno pa bi jih kazalo celovito pretresti, nekatera stališča pa razvijati tudi še naprej.

Težave so v tem, da se z aplikacijo ne moremo uspešno ukvarjati, če ne sledimo razvoju stroke. Kdor ni strokovnjak, tudi dober metodik ne more biti. To pa je zaradi napredujoče specializacije čedalje težje. Rešitev je nemara v dobro organiziranem skupinskem delu, pri katerem pa naj bi poleg šolnikov oziroma metodikov sodelovali tudi raziskovalci oziroma specialisti in teoretiki.

Glede na nekatere pojave v zadnjem času ni odveč vprašanje, ali vzgojnoizobrazbeni pomen geografije narašča ali upada. Skušajmo odgovoriti najprej splošno.

- 1) Za razumevanje današnjega sveta, za katerega pravimo, da je čedalje bolj povezan in medsebojno odvisen, je prav gotovo treba o njem vedeti več kot kdajkoli poprej, če ga hočemo razumeti. Poleg tega so marsikateri problemi v svetu zaradi njegove povezanosti tudi naši problemi.
- 2) Po tehničnem, gospodarskem, političnem in drugem razvoju je svet čedalje bolj dinamičen in zapleten. Tudi zato moramo o njem vedeti več, da se v njem znajdemo in ustrezno ravnamo.
- 3) Živimo v dobi naglega razvoja znanosti in njene specializacije ter specializacije življenja sploh, kar pomeni obilico najraznovrstnejših podatkov, podrobnosti, poglobitev, najrazličnejših razčlenjevanj, posamičnih pogledov in delovanj itd. Skratka, poplava zelo heterogenih podatkov. Kaj je torej bolj naravno kot težnja po njihovi preglednosti, sintezi.

Ogromni znanstveni aparat sedanjosti se večinoma zgublja v specializacijah in subspecializacijah svojih strok, kaj malo pa je sposoben univerzalne sinteze. Geografija pa s svojo širino in naravnostjo v preglednost in sintezo lahko marsikaj prispeva k ravovesju, ki je zaradi tega potrebno. Kajti upravičeno trdimo, da potreba po sintezi narašča. Navsezadnje sta si analiza in sinteza v dialektičnem nasprotju. Bolj ko razvijamo eno, bolj pogrešamo drugo. Ne trdim, da je geografija sposobna vsakovrstnih sintez, prav gotovo pa k temu lahko marsikaj prispeva. Zato menim, da je geografska izobrazba koristna tudi za današnji čas, vendar tudi bolj potrebna kakor nekdanj.

- 4) Odnos narava - družba je osnovna dialektika sveta. Ta odnos pa zaradi nagle preobrazbe geografskega okolja čedalje bolj sili v ospredje, v marsikaterem pogledu kar usodno. Geografija pa je veda, ki skuša na ta splet gledati kot na dialektično celoto, seveda v pokrajinskih razsežnostih in značilnostih. Na prvi pogled se morda zdi, da se z geografskimi pogledi na te odnose ni treba več ukvarjati, češ da so jasni. Dejansko so ti odnosi čedalje pomembnejši, ker se intenzivno razvijajo, so aktualni in geografija se mora z njimi stalno ukvarjati. O njih danes čedalje več razpravljajo na najrazličnejših področjih znanosti in prav tako v politiki, gospodarstvu ter javnosti sploh. Spomnimo se samo na varstvo geografskega okolja, ki je v bistvu problematika teh odnosov. Lahko rečemo, da še nikoli ni bilo zanje toliko zanimanja, saj doslej tudi niso bili tako razsežni, izraziti in pereči.
- 5) V praksi imamo opravka z zelo različnimi oblikami teh odnosov, od determinističnih, posibilističnih, nihilističnih in drugih, kar dokazuje, kako pomembna je tovrstna vzgoja, izobrazba in oblikovanje zavesti, ne pa samo praktični ukrepi.

Splošne okoliščine, objektivno vzeto, še nikoli niso v tolikšni meri pogojevale pomena geografske vzgoje in izobrazbe kot danes.

O pomembnosti geografije pa govorijo tudi posebni, naši razlogi:

- 1) Zaradi njene izvirne ureditve odločajo v naši družbi ljudje v mnogo večji meri o najrazličnejših stvareh, tudi glede poseganja v geografsko okolje in njegovo preobrazbo. K uspešnosti tega odločanje lahko marsikaj pripomore ravno geografija.
- 2) Če pa pomislimo na odprtost naše države in široko povezovanje s svetom, posebno z neuvrščeni deželami in deželami v razvoju, je očitno, da je to objektivno izredno velika spodbuda za širše geografsko spoznavanje najrazličnejših dežel in sveta ter naše vloge v njem.
- 3) Samoupravno planiranje gradimo od temeljne organizacije združenega dela in krajevnih skupnosti naprej in v zvezi z njim spoznamo pomen regionalnega poznavanja krajevnih skupnosti, občine, regije in države v celoti. Objektivno vzeto je tako poznavanje nedvomno v temeljnem družbenem interesu.

Če je kljub temu položaj geografije v šoli drugačen in če se geografsko izobraževanje celo krči, je to družbeno nelogično, za nas pa očitno znamenje, da smo v družbenih akcijah premalo učinkoviti. Navsezadnje je res absurdno, da v sosednjih in drugih državah, bodi na eni ali drugi strani, odmerjajo spoznavanju svoje dežele več pozornosti kakor pri nas, kjer odločanje v mnogo večji meri pripada delovnim ljudem, s tem pa tudi odgovornost in potreba po poznavanju ožjega in širšega geografskega okolja.

Mislim, da je v osnovi najbolj nujno dvoje. Najprej moramo v strokovni akciji na široko in tehtno osvetliti družbeni pomen geografskega izobraževanja nasploh in v usmerjenem izobraževanju še posebej, v družbeni akciji pa ta pomen razgrniti in utemeljiti.

Na drugi strani pa je glede na trenutne okvire, ki so geografiji v usmerjenem izobraževanju odmerjeni, potrebno pripraviti resnično sodoben koncept geografskega izobraževanja in to z vidika celote, ter poskrbeti za vse, kar je za to potrebno - učbenike, priročnike, seminarje - da tako izobraževanje tudi uveljavimo.

L I T E R A T U R A

- 1) Skupna vzgojnoizobrazbena osnova v usmerjenem izobraževanju. Zavod SR Slovenije za šolstvo, Ljubljana 1979;
- 2) Skupna programska osnova v usmerjenem izobraževanju. Predmetnik in učni načrti (delovni osnutek). Zavod SR Slovenije za šolstvo, Ljubljana, oktober 1977;
- 3) Ferenc T., Cestrin F., Grafenauer B., Pleterski J., Stiplovšek M., Vprašanje o konceptu stroke - zgodovina (Podlaga za razpravo na filozofski fakulteti v Ljubljani), Anthropos, Ljubljana 1977, 5/6;
- 4) Učni načrti za študij zgodovine na Fil.fak. univerze v Ljubljani, Ljubljana 1978;
- 5) A.Lah, Ideološka vprašanja geografske znanosti, tipkopis, str.60, Ljubljana 1973;
- 6) Učni načrti za študij geografije na Fil.fak.univerze v Ljubljani, Ljubljana 1978;
- 7) S.Ilešič, Za regionalno kompleksnost v geografski teoriji in praksi, Geografski vestnik, XLV, Ljubljana, 1972;
- 8) S.Ilešič, Na rob razpravljanja o marksističnem izobraževanju pri pouku geografije in o novem učnem načrtu geografije za gimnazije, Geografski obzornik, 1974, 4, Ljubljana;
- 9) S.Ilešič, Načelna razglabljanja o geografiji v socialistični Evropi, Geografski vestnik, XLIX, Ljubljana, 1977;

- 10) D.Kidrič, Učitelji in učni program v srednjih šolah v SR Sloveniji v letu 1977/78 kot izhodišče za planiranje tovrstnih kadrov. Organizacija in kadri, 3-4, 1979, Kranj;
- 11) I.Gams, Regionalna geografija - vrh ali anahronizem metodične geografije, Geografski obzornik 1977, 1/2, Ljubljana;
- 12) I.Gams, Meje geografije v sistemu znanosti in v šoli, Geografski obzornik, 1979, 1-2, Ljubljana;
- 13) J.Medved, O novi orientaciji geografije kot učnega predmeta, Geografski obzornik, 1973, 1/2, Ljubljana;
- 14) J.Medved, Problemski pouk in transferna spoznanja v geografiji, Geografski obzornik, 1975, 3-4, Ljubljana;
- 15) J.Medved, Sodobna koncepcija didaktike in metodike geografije, Geografski obzornik, Ljubljana, 1975, 3-4;
- 16) J.Medved, Koncept geografije kot učnega predmeta v splošno izobraževalnih šolah, Geografski obzornik, 1978, 1-2, Ljubljana;
- 17) J.Medved, Osnovne postavke in didaktične reforme geografskog obrazovanja, Jubil.kongr.geogr.Jugoslavije 10, Beograd, 1979;
- 18) D.Radinja, Reformirajmo ekskurzijsko vzgojo, Sodobna pedagogika, 1955, 3-4, Ljubljana;
- 19) D.Radinja, Pogledi geografa na usmerjeno izobraževanje, Ljubljana, 1978, tipkopis;
- 20) D.Radinja, O kompleksnosti v geografiji in izven nje. Geografski vestnik, XLIX, Ljubljana 1977;
- 21) D.Radinja, Vpogled v jugoslovansko geografijo, Geografski obzornik, 1979, 1-2, Ljubljana;
- 22) E.Rojc, Prispevki k teoriji vzgoje v sistemu socialističnega samoupravljanja, Zavod SR Slovenije za šolstvo, Ljubljana 1978.

UČNI NAČRT IN GEOGRAFSKO DELO V USMERJENEM IZOBRAŽEVANJU V SR SLOVENIJI

Naloga, ki je pred nami, je velik skok v revolucionarni preobrazbi šolstva oziroma učnovzgojnega procesa po vsem svetu. Tehnični, tehnološki, znanstveni, populacijski, kulturni in splošno civilizacijski razvoj je v poslednjih letih dosegel tak napredek, da mu stara šola ni več sposobna slediti. Predmeti so nagrmadili snov, delitev dela se je atomizirala, nastali so novi predmeti, specializacije in dejavnosti, manualnega delavca je zamenjal tehnik, razporeditev časa se je spremenila, velik napredek proizvodjalnih sil na vseh področjih je ustvaril bistveno nove odnose, pred nami se spreminja življenjsko okolje. Šola ni več privilegij posameznikov, temveč potreba družbe za svojo verižno rast kvalifikacijske reprodukcije.

Odtod po vsem svetu reforme ne le šol, temveč celotnega učnovzgojnega procesa. Od selektivne šole do masovnega izobraževanja, od splošnoizobraževalnih široko-profilnih teženj do usmerjanja na bolj zgodnji razvojni stopnji, od klasičnega, z zvoncem omejenega pouka, do celodnevne in permanentne izobraževanja ter zunajšolskih aktivnosti, od arhiviranega, historicističnega, v sisteme omejenega, deskriptivnega, često še pozitivističnega znanja do usposabljanja za realno življenje, v življenju, v razmerah in problematiki lokalne in družbene skupnosti, od učenja in privajanja na delovne procese in postopke do usposabljanja na jutrišnje nove naloge in pogoje. Zakaj eno vemo natančno: svet, v katerem živimo in se vzgaja današnji učenec, bo močno spremenjen, ko bo odrasel. Zaradi hitrega razvoja znanosti in tehnologije nismo prepričani, da bodo mnoga dejstva, o katerih danes govorimo mladim, v bodoče tudi dejstva ostala.

To so glavni motivi, zaradi katerih je potreba po spremembi izobraževalnega procesa vsesplošen pojav. Takšna motivacija vodi tudi naše reformne težnje in usmerjeno izobraževanje, ki ga pripravljamo, seveda ob specifični problematiki naše družbe, v socialističnem samoupravnem sistemu in marksističnem svetovnem nazoru, federativni ureditvi in angažiranem neuvrščenenem pogledu na odnose v svetu. Zato je naša dodatna naloga, da vzgajamo zraven navedenih sposobnosti sodobnega proizvajalca predvsem še sposobnost upravljanja in odločanja v celotnem proizvodnem, kulturnem in političnem življenju in, da našemu formalnemu izobraževanju po republikah vendarle damo nek skupen jugoslovanski ton.

Nas geografe predvsem zanima naša jutrišnja vloga. Pred nami je program in načrt skupne vzgojnoizobraževalne osnove v usmerjenem izobraževanju in v njej položaj in naloge geografije.

Strokovni svet za vzgojo in izobraževanje SR Slovenije je po daljši javni obravnavi in obravnavi v družbenopolitičnih skupnostih, organizacijah in strokovnih društvih potrdil učne načrte in zgradbo vzgojnoizobraževalnega programa za prvi dve leti. Zato zdaj ne gre za kritiko dokumenta. Vprašanje, ki se ga moramo lotiti, je, kako pristopiti k delu in pripravi, da bi lahko uspešno opravili to družbeno naročilo.

PREDMETNIK ali zgradba vzgojnoizobraževalnega programa. Oblikovalec pri delitvi izobraževalne vsebine **geografom** ni bil naklonjen. Želel je, da bi spravil predmet (vzgojnoizobraževalna področja) v predalčke. Teh pa je zmanjkalo, zato je geografiji dodelil mesto v družboslovnem oddelku. S tako opredelitvijo se naša geografija nikoli ni strinjala. Vedno je bila veda o prostoru in pokrajini, ki so jo ustvarili prirodni in družbeni procesi. Zato so njeno spoznavno področje deloma prirodni in deloma družbeni procesi, ki v medsebojnem součinkovanju usmerjajo razvoj pokrajine in njenih elementov. Vse šolske geografije, kar jih poznamo, to dejstvo upoštevajo. Pri enostranskem opredeljevanju vloge geografije ne gre zgolj za princip ali formalnost, temveč za škodo. V družboslovnem oddelku je geografiji naklonjeno najmanj ur. Zato tudi ni udeležena npr. pri petih dneh, namenjenih naravoslovni praksi, kakor da ni bolj kot katerakoli druga veda navezana na terensko delo; ker prostorsko načelo in naravoslovni vidik nista upoštevana pri geografiji, so po drugi strani značilne geografske vsebine lahko zgolj opisno

obravnavane pri drugih predmetih, npr. tipična poglavja iz zgodovinske geografije, atomska energija, razvoj novih vrst industrije in komunikacijskih sredstev, položaj kmetijstva in vprašanja svetovne prehrane, vprašanje zaloge surovin in energijskih virov, regionalne in socialne razlike v družbenem in osebnem standardu, eksplozija prebivalstva, migracije, urbanizacija, onesnaženje in zaščita človekovega okolja, prehodni gospodarski sistemi v nerazvitih deželah, razlike med razvitim in nerazvitim svetom, spreminjanje socialnih struktur, blokovska delitev, neuvrščенost, neokolonializem itd. To ni nobena ekonomika časa v šoli ali pa se je ustvarjalec učnega načrta zgledoval po italijanski šoli, kjer zgodovino in geografijo uči isti učitelj, določeno je skupno število ur in od učitelja je odvisno, kateri problematiki posveti več časa oziroma ji je bolj naklonjen.

V celotnem predmetniku je geografiji dodeljeno najmanj ur. Ostali imajo več ur ali pa dodatne dneve za praktično delo (tudi je to). V splošnoizobraževalnem procesu je geografija matični informativni ali motivacijski predmet za mnoge druge, v družbi močno pomembne dejavnosti, saj jim daje prostorsko oziroma lokacijsko osnovo in geografsko okolje pogosto odloča o razporeditvi pojavov, ki jih obravnavajo. Zato Geografsko društvo Slovenije ali PZE za geografijo pozivamo, da o stanju informira npr. društva geologov, meteorologov, astronomov, prirodoslovcev, etnologov, ekonomistov, sociologov, urbanistov, regionalnih načrtovalcev ter agronomov (morda še katero), da bi stanje z nadaljnjim razvojem in dopolnitvami usmerjenega izobraževanja izboljšali.

UČNI PROGRAM. Učni program za geografijo v skupni vzgojnoizobraževalni osnovi je namenjen seveda vsem šolam republike. V tem je pridobitev. Geografiji so odmerjene ure v prvem letu, kar ni najbolj ugodno. Tisto malo snovi, ki jo lahko damo v odmerjenem času, bi raje posredovali nekoliko bolj odraslim dijakom, paralelno ali po osvojenih temeljnih marksizma, ob poznavanju najnovejšega zgodovinskega razvoja in obvladovanju toliko drugih naravoslovnih ved, da bi lažje uporabili bolj eksaktne pristope in vaje.

Čeprav ima nov učni načrt več sprememb in bo zahteval nove, popolnoma sveže pristope, se v bistvu ni mnogo spremenilo. V načelu je razdeljen v razmerju 35:35 (pridobivanje snovi: vaje, poglobljanje ali samostojno oziroma skupinsko delo). V 35-tih učnih enotah pa se je komaj dalo razporediti naslove osnovnih poglavij.

Za ilustracijo omenjamo, da je v celotnem programu 50 odstotkov splošne nedružbenogeografske vsebine, 30 odstotkov fizičnogeografske (tu je že všteto tisto malo v regionalnih poglavjih) in 18 odstotkov regionalnogeografske, predvsem družbenogeografske problematike. To je novo. Res je, da dijaki prinašajo iz osemletk več fizičnogeografskih regionalnih osnov, na katerih se da graditi, vendar pa moramo zato vse to znanje izkoristiti vsaj pri regionalnogeografskih poglavjih. Naši družbi nikakor ne bomo ustregli, če bomo v učne programe nametali veliko navidez dopadljive snovi - družbene problematike, ki je često domena drugih ved in raznih popularnih naslovov. Naša dolžnost do družbe je, da vzgojimo ljudi, ki bodo sposobni razumeti, živeti, spreminjati, ustvarjati ali gospodariti v geografskem okolju. Seveda s pogledom nazaj in naprej. Marxova ugotovitev, da si je stara filozofija zadala nalogo, da tolmači svet, medtem ko je bistveno vprašanje, kako ga spremeniti, nalaga dolžnosti tudi nam. Usposabljanje za predvidevanje razvoja in razreševanje sveže problematike v odnosu na prihodnost so naloge, za katere moramo vzgajati tudi mi, geografi. Pogled nazaj pa je pomemben, nepogrešljiv kot vzvratno zrcalo pri vzniku, kjerkoli je potrebno, da nam pomaga določiti nadaljnjo smer, nadaljnje odločitve za prihodnost.

Le toliko je možno povedati o novem učnem načrtu, za katerega so do zdaj znani le naslovi na splošno neoporečnih poglavij. Kaj vse vsebuje, bomo pravzaprav natančneje zvedeli ob izidu učbenika. Dogovorjeno je, da avtorji, strokovnjaki za posamezna poglavja, podrobneje obdelajo program in napišejo tekst. Zdaj lahko le še svetujemo avtorjem, da skušajo nekoliko presplošne teoretično-faktografske napovedi učnega načrta čim bolj regionalno utemeljiti s konkretnimi primeri doma in po svetu. Morda bodo razne splošno teoretične napovedi poglavij (dejavniki, splošna tipizacija, shematizacija, kriteriji itd.) bolj zaživele ob skrbno pripravljenih vajah. Pričakujemo, da bodo predvsem vaje doživele temeljite spremembe in bodo pridobljena spoznanja geografsko (ne le tehnično) preizkusile, prikazale in poživele v konkretnem prostoru.

Navedena vprašanja je bilo treba povedati zaradi položaja in vloge naše stroke,

zaradi naše pripravljenosti za nadaljnje modificiranje in uravnovešanje učnega programa in predvsem zato, da bi se zavedali; s čim imamo opravka pri naši realizaciji.

Če smo že rekli, da ni nič novega v napovedih učnega načrta, da je v bistvu celotna geografska snov skrajšana na 35 učnih enot, ostalo pa je namenjeno poglobljanju, pa ni rečeno, da ga je lahko realizirati. Učitelj-geograf je razpet med na kratko odmerjen čas in zahtevne učne smotre, pred njim je nova usmerjena šola, tedaj tudi novi učenci, rad bi dal čim več od sebe, hkrati pa spoznava, da na star način ne gre, kakor-koli se trudimo, nas zasleduje stara Herbartova šola, formalne stopnje, frontalni pouk, klasična učila. Inovacije in novi pogledi na vzgojne procese so doživeli v zadnjih letih velik napredek, vendar učitelji teh idej pogosto niso mogli uporabiti v učilnicah. Močan razlog za tako stanje so slabi kontakti med teoretiki in praktiki. Prvi niso sposobni oceniti dejanske problematike, s katero se spopada učitelj v šoli, drugi pa imajo malo časa, da bi raziskovali vzgojno problematiko, pa so nezaupljivi do novih radikalnih pristopov, ki jih svetuje znanost. Le do kraja jasno razumevanje novih idej lahko to nezaupanje ublaži.

Zdaj nas je družba postavila pred dejstvo, delo je treba opraviti v kratkem času z dobrim učinkom. Vsem med nami je jasno, da na star način ne gre. Velike pozitivne spremembe naše šole lahko opravimo le s svežimi pristopi, dobro pripravljeni, s skupnimi naporji znanosti in prakse in novimi pripomočki. Zato moramo, preden se eni in drugi lotimo delo, premisliti še o nekaterih pristopih.

Čas. Ekonomika časa bo vsekakor igrala veliko vlogo pri uspešni realizaciji, t.j. obravnavanju snovi in njeni aplikaciji, terenskemu delu in preverjanju znanja. Zato ne smemo izgubljati časa z negeografskim delom, tehniko, računanjem, šrafitiranjem itd. Razne načine geografske pomožne tehnike moramo porazdeliti po učnih enotah tako, da jih obdelamo in aktivno preizkusimo le enkrat, pozneje pa so nam že izdelani prikazi le še za ilustracijo, npr. grafikoni, razne tehnike kartiranja in skiciranja, matrice itd. Geografsko tehniko je treba razumeti in znati uporabljati, nobenega smisla pa nima izgubljati ur z računanjem dolžine komunikacij na prebivalca po regijah, narodnega dohodka po regijah, razne proizvodnje na prebivalca, prav tako ne raznih struktur, šrafitiranja itd., če so postopki znani in gradivo ali celo karte pri roki. Tablo bo v marsičem nadomestil mnogo priročnejši grafoskop, ki zaradi pripravljenega gradiva vzame mnogo manj časa, možne so hitre menjave skic, kart in tabelskih slik, hkrati pa je bolj dinamično pomagalo.

V gospodarjenju s časom bo v pomoč pravilna izbira metod. Nobenega smisla nima npr. na dolgo govoriti o pristanišču, njegovih delih in funkcijah, če lahko vse nadomesti dober kartogram in njegova analiza (npr. globine, zaščitenosti, lokacije stare luke, luški prostor, lokacija nove luke, delo luškega prostora in funkcije, zaledje, promet itd.). Marsikatero uro bo lahko nadomestil dobro programiran pouk (če bodo vsaj delno na razpolago potrebni delovni zvezki). Sodobni šoli so v veliko pomoč avdio-vizuelna sredstva, predvsem radio, televizija in film. Prisiljeni smo, da vsi razmišljamo, kako bi te javne komunikacije čimbolj izkoristili. Učitelju mora biti tukaj v pomoč raziskovalec, predvsem pa tudi širša družba, npr. z oddajo ali filmom o vlogi nove gorenjske magistrale in tunela pod Karavankami (Skupnost za ceste), o kontejnerski revoluciji (Luka Koper), o deželah v razvoju (Center OZN v Ljubljani), o mariborskem letališču in slovenskem ali jugoslovanskem omrežju (investicijska grupa v Mariboru) itd. Avtorji učbenika in učitelji praktiki bodo tudi povedali, če je razmerje pridobivanja snovi do vaj res optimalno, ali pa bo treba vaje le nekoliko skrajšati, kakor so to zaradi manjšega števila ur storili biologi.

Preverjanje znanja je pač potrebno, če pa smo slabo pripravljeni, jemlje tudi dragocen čas. Vse kar je preko normalnega potrebnega utrjevanja snovi, bi lahko, pravzaprav bi morali, opraviti pismeno. Sodobne šole razvijajo poleg ustreznega tudi pismeno izražanje znanja in misli. Učitelju morajo biti na voljo razni testi in projekti vprašanj, kjer učenec dokaže znanje dejstev, razumevanje procesov, sposobnost praktične uporabe znanja, spretnost pri samostojnem delu in sposobnost, da svoje znanje primerno predstavi. Vprašanja morajo vzbujati razmišljanje, upoštevanje najrazličnejših dejavnikov ter sklepanje in odločanje (npr. dijak dobi skico estuarskega zaliva z označenimi fizičnogeografskimi podatki, globine, vetrov, valovanja, plimovanja, tokov, tipov obale, površja v zaledju itd. in na

karti mora označiti, kje bi bile optimalne lokacije za most, пристаниšče v 16. stoletju, пристаниšče v 17.-18. stoletju, kje za sodobne velike ladje, kje bi bile industrijske naprave za prehransko industrijo, kje rafinerija nafte, petrokemična industrija in kje atomska centrala).

Terensko delo. Star ruski pregovor pravi, da je bolje enkrat videti kot stokrat slišati neovrgljivo resnico. Taka neovrgljiva resnica pa je za geografa geografsko okolje. Brez živega stika s pojavi in procesi, ki jih obravnavamo, geografija ne more zadovoljivo opraviti dela. Med najpomembnejšimi geografskimi smotri je usposabljanje za opazovanje. To, kar spoznavamo, je pogosto v naši bližini, vendar zunaj učilnice. Od živih, konkretnih spoznanj lahko šola preidemo na posplošenje, abstrakcije, sklepanje, spoznavanje iz knjig in drugih virov. Zato si moramo geografi prizadevati za možnosti dela na terenu, četudi za zdaj le v okviru naravoslovnih dni, oziroma v okviru petih tednov izobraževalnega procesa izven rednega pouka. Tudi pri pripravah za terensko delo je učitelju potrebna naša skupna pomoč.

Zunajšolske aktivnosti so sodobni, posebno še usmerjeni šoli v veliko pomoč. Njihov namen je, da pomaga tistemu delu mladine, ki jim formalna šola ne zadošča in bi svoje znanje radi poglobljali ter samostojno ali skupinsko delali in raziskovali neko konkretno problematiko. To delo teče predvsem izven formalne šole preko organizacij Znanost mladini, strokovnih društev ali klubov raziskovalcev, OZN itd. Učitelj je začetni animator in dobrodošel mentor vsaj v začetku. O zunajšolski aktivizaciji, oblikah, koristi, namenu, možnostih in pristopih je na šolah dovolj gradiva. Do zdaj so nekatere šole in šolniki pokazali tudi že lepe uspehe, saj je Znanost mladini že davno pričela usmerjati mlade.

Pomoč učitelju. Jasno je, da učitelj te pomembne in zahtevne naloge ne bo mogel opraviti sam. "Geografija" menimo zato, ker je naša stroka do zdaj v primerjavi z mnogimi drugimi vložila premalo vsebinske (ne formalne!) pozornosti šolski geografiji, nje vsebini ter didaktični in metodični problematiki.

Ustvarjalnoteoretično, učnoteoretično in informacijskoteoretično delo teče po ločenih tirih in nikakor ni povezano s praktično-učnim delom. Pogosto se še vedno borimo za psihološko-didaktične ugotovitve izpred zadnje vojne in jih imamo za novo, kot npr. princip spontanosti, aktivnost učencev v učnem procesu, delovna šola, postopnost, z vprašljivim principom od bližnjega k daljnjemu in s kompleksnostjo geografskega pouka. Nova šola, ki je pred nami, nastaja iz splošno-družbenih potreb in je našo geografsko-didaktično pripravljenost nekoliko prehitela. Zato se zavzemamo, da zdaj v široki fronti pristopimo k realizaciji usmerjene šole in reformi geografskega pouka, ki je od zdaj v rokah učitelja. Le to, kar lahko učitelj v svojem vsakdanjem učnem procesu realizira, odloča o uspehu učnega programa.

Ukrepi:

Zavod za šolstvo načrtuje za vse učitelje usmerjene šole posebne seminarje (zimске in poletne), da bi jih usposobili za izvedbo programa. Na seminarjih bodo avtorji učbenika obrazložili snov in znavzočimi obravnavali izvedbo posameznih enot in vaj. Seminar, učbenik in predlog vaj nam bodo zaenkrat v pomoč, da lahko začnemo. Le toliko! Ob pogledu na učni program vsak šolnik ve, da bo dobra izvedba zahtevala več in bolj izdatne pomoči, npr. delovne zvezke, zvezke dodatne literature za posamezne učne enote, didaktično obdelano gradivo za poglobljanje, metodične obdelane primere, kako izberemo in izvedemo vaje po enotah ali po vsebini (npr. oblike površja, prebivalstvo, gospodarske dejavnosti, promet in omrežje itd.).

Geografski obzornik je zdaj dobil najboljši hvaležno delovno področje. Od vsega začetka je namenjen predvsem šolski geografiji. Opravi je hvaležno in koristno nalogo geografskega informatorja, objavljal popularno gradivo, pogosto pa tudi načelne razprave in razmišljanja. Najpogostejše pa se je boril za prispevke. Predlagamo, da šolniki spet posvojijo Obzornik, da mu vsi skupaj, avtorji učbenika in šolniki-praktiki omogočimo predvsem vsebino, ki se neposredno nanaša na šole: primere obdelave učnih enot, ideje in realizacije vaj, teste, tehniko preverjanja znanja in podobno. V Obzorniku bi morali prej ali slej spregovoriti s praktičnega stališča tudi o novih metodah in novih oblikah geografske tehnike, predlagati konkretne preizkuse in poročati, kako je metoda pri nas uspela. V mislih imamo npr. metodo dela z modeli, pomembno zaradi razvijanja sposobnosti

posploševanja in prihranka časa, metodo vzorčenja, metode iger in simulacij, ki je v življenju tako pomembna pri odločitvah. Nekateri naše republike imajo dovolj uspela glasila za pomoč šoli. Od Obzornika ne bi smeli zahtevati originalnosti. Vse kar se le da koristiti, bi si morali izmenjavati. Tuja literatura je polna novih idej in praktičnih pristopov, potrebno bi bilo le zbrati najprimernejše in jih prilagoditi našim razmeram. Taka revija bo na vsaki mizi, kjer se šolnik pripravlja, da bi stopil pred učence.

Z gornjim prispevkom nikakor nismo imeli načelnih ambicij. Glede na bralce, ki mu je namenjen, t.j. praktikom in teoretikom šolske geografije, in glede na naloge, ki so pred nami, smo hoteli opozoriti le na nekatera vprašanja, naloge in poglede, ko začenjamo usmerjeno šolo predvsem pa združiti vse sile, da bi jo za novo geografijo v šoli čim bolj izvedli.

Ob kreiranju učnega programa so sodelovali predstavniki najrazličnejših predmetov in življenjske prakse. Ko so odločali o mestu in vlogi geografije, so imeli v mislih geografijo, ki se je spominjajo iz šolskih let. To bodo storili tudi jutrišnji samoupravljalci, ki jim zdaj posredujemo znanje. Prej ali slej uspe le dobro in koristno.

M. PAK

VSEBINSKI PROBLEMI ŠTUDIJA GEOGRAFIJE

Vsebina visokošolskega študija geografije je na splošno rezultat družbenega okolja in potreb, razvoja same stroke, usmeritve in razvoja znanstveno-raziskovalnega dela v določenem območju in obstoječe kadrovske strukture. S hitrim razvojem vseh naštetih, vsebinsko zelo širokih in zapletenih dejavnikov, se je tudi problematika visokošolskega študija geografije močno razširila in poglobila. Pojavili so se številni novi problemi, ki sicer spremljajo vsako delovno področje, vendar jim še zdaleč nismo posvetili ustrezne pozornosti, niti pri nas v Sloveniji niti v drugih republikah in pokrajinah ter v Jugoslaviji kot celoti, kjer imamo na osmih visokošolskih in številnih višješolskih ustanovah organiziran študij geografije. Nismo rešili vseh problemov študija geografije na posameznih zavodih, odprti so ostali problemi določenega usklajevanja študija na visokošolskih in višješolskih zavodih znotraj republik in pokrajin in še posebej med posameznimi republikami in pokrajinami. To stanje odseva tudi skromna prisotnost tovrstne problematike v naši geografski literaturi, na naših simpozijih, zborovanjih in zveznih kongresih. Izmed redkih tovrstnih prispevkov je še najbolj kompleksen in vsebinsko poglobljen referat Živadina Jovičića na VIII. kongresu jugoslovanskih geografov v Skopju 1968. leta, ki je sicer imel namen vzbuditi tovrstno zanimanje, vendar brez pravega uspeha. Dvakrat v zadnjih petnajstih letih so na beograjski katedri poskušali napraviti nekaj korakov v smeri usklajevanja univerzitetnega študija geografije med našimi republikami in pokrajinami, vendar so tudi ta prizadevanja ostala na začetku.

V času reforme izobraževanja je tudi nadaljevanje nižje stopnje usmerjenega izobraževanja, t.i. višja stopnja usmerjenega izobraževanja, ki se vrši na višjih in visokih šolah, postavljena pred vrsto problemov in dilem, medsebojno izredno tesno prepletenih. Bolj kot kdajkoli poprej se kaže povezanost in soodvisnost izobraževanja na nižji in srednji stopnji z izobraževanjem na višji stopnji in bolj kot kdajkoli prej bo mesto in vloga geografije v izobraževanju in v ostali družbeni praksi odvisna od vsebine visokošolskega študija ter od strokovnega angažiranja višje in visokošolskih ustanov in nas vseh.

Postavlja se vprašanje, kakšni kadri bodo prišli študirat geografijo in kako bodo formirani, oziroma strokovno podkovani. Dosedanja prisotnost geografije v

vseh štirih razredih večine srednjih šol je absolventom skoraj vseh srednjih šol omogočala neomejen vpis na študij geografije. Pri tem je bila morda na vsej filozofski fakulteti prav geografija najbolj odprta. Novi učni načrti v usmerjenem izobraževanju bodo to možnost po vsej verjetnosti skrčili le na tiste šole, ki bodo imele geografijo štiri leta, za druge pa bo morda potreben sprejemni oziroma diferencialni izpit. S tem se bodo na geografiji tudi močno zmanjšale možnosti za študij ob delu in študij iz dela, ki se je doslej pri nas različno uspešno uveljavljal.

Nedvomno je cilj univerzitetnega študija geografije vzgojiti:

- učitelja za usmerjeno izobraževanje,
- kadre za znanstveno-raziskovalno delo in
- kadre za potrebe gospodarstva in družbe v širšem smislu.

Nobenega dvoma ni o primarni nalogi vzgoje učiteljev za usmerjeno izobraževanje in kadrov za znanstveno-raziskovalno delo, čeprav so študijski načrti enotni, celo dvopredmetni in stopenjski, kar le še stopnjuje njihovo šolsko usmeritev. Posebno organizirano študijsko poglobljanje za potrebe znanstveno-raziskovalnega dela je prisotno le z diplomskim delom, vse bolj pogostim vključevanjem v čas študija v organizirano raziskovalno delo pod vodstvom mentorja in s podiplomskim študijem, ki je posledično temu še posebej namenjen, zlasti ker pri nas ni specialističnega študija. Dosedanje naše izkušnje kažejo na splošno pozitivnost takšnih oblik študijskega dela. Ne kaže pa slednjega izvajati v takšni obliki, kot je bil podiplomski študij v Beogradu, kjer se je pred leti v enem letu vpisalo 60 slušateljev na turistično smer, le 5 pa na vse ostale smeri. S tem damo našim diplomantom potrebno širino, kompleksen in interdisciplinaren pogled in jih aktivno vključimo v uporabo znanstveno-raziskovalnih metod pri preučevanju konkretnih problemov v našem prostoru na podlagi dialektičnega pristopa. Ta se izredno močno uveljavlja, prav pri tej obliki izobraževanja, brez njega pa geografija sploh ne more uspevati, ali kakor je bilo rečeno v diskusiji ob izidu Ilešičeve knjige "Pogledi na geografijo", da geograf brez dialektičnega pogleda in pristopa pri nas sploh ne more biti. Uspešnost vzgoje kadrov za znanstveno-raziskovalno delo je vsekakor tudi močno subjektivno pogojeno, združeno z velikimi napori in pripravljenostjo kadra.

Nobenega dvoma ni, da se s splošnim družbenoekonomskim razvojem odpirajo možnosti in večajo potrebe po geografih na različnih drugih delovnih mestih. Študije v okviru raznih oblik načrtovanja in posegov v prostor sploh poznajo marsikje po svetu tudi enakopravno geografsko sodelovanje, ki je večinoma uspešno. Vsekakor so druge stroke bolj agresivne in posegajo na naše delovno področje povsod tam, kjer geografija ni dovolj prisotna. Zato se postavlja v ospredje vprašanje formiranja geografskih kadrov za različne praktične potrebe. Prevladujeta dve mnenji o izobraževanju geografskih kadrov za prakso: prva zagovarja enotno izobraževanje na dodiplomskem študiju za vse geografe in specializacijo ali usmeritev na podiplomskem študiju ali pa naj bi bilo tudi tam jedro študija nadaljnje poglobljanje osnovnih geografskih predmetov (ob tem se seveda postavlja vprašanje o učinkovitosti študija posameznih predmetov na dodiplomskem študiju), drugo pa zagovarja usmeritev že v podiplomskem študiju, najpogosteje po drugem letniku. Da imata prav ena in druga zahteva, kažejo dosedanje izkušnje pri zaposlovanju geografov v praksi in cela vrsta drugih dejavnikov. Tudi Jovičić v svojem referatu s kongresa v Skopju ne zagovarja dvojnega študija, opozarja pa, da je treba za vzgojo geografov-praktikov vendarle nekaj storiti tudi v okviru dodiplomskega študija geografije. Medtem so v Beogradu toliko okrepili turistično-geografsko študijsko usmeritev, da se je izobraževanje tega poklicnega profila celo ločilo od Geografskega inštituta PMF. Na to je opozoril Matjaž Jeršič, ko je na simpoziju "Geografija turizma in regionalno planiranje" 1975. leta v Ljubljani, govoril o potrebah po takšnih profilih geografov v regionalnem planiranju. Ti kadri bi že z univerze prinesli določeno znanje s tega področja in bi enakovredno drugim strokovnjakom lahko takoj opravljali svoje delo. V Zagrebu so izobraževali celo inženirje geografije. Na drugi strani tržišče geografov pri nas verjetno ni tako široko, da bi se lahko odločneje usmerili na šolanje kadrov te vrste. Potrebe so zaenkrat predvsem v planiranju, demografiji, urbanizmu, okolju, turizmu in raznih upravnih službah. To pa nas že sili k smelejšemu in organiziranemu tvrstnemu pristopu. Postavlja se zahteva, da je kadre potrebno že v času študija metodološko usposobiti do tolikšne mere, da ne bi šele v praksi pridobivali potrebnih znanj, vsaj osnovnih ne. Upravičeno se postavlja vprašanje, ali zadostuje enotno formiran strokovnjak

za na prvi pogled heterogeno problematiko, v kateri se pojavlja geografija, in kako to uskladiti s še naprej potrebnim šolanjem srednješolskih profesorjev. Nedvomno nas v to sili tudi zakon o visokem šolstvu, v katerem je ena osrednjih zahtev, da se visokošolski študij čim bolj približa družbeni praksi in vključi v reševanje njenih problemov.

Iz tega sledi verjetno nesporen zaključek, da je treba dati geografu v dodiplomskem študiju osnovno izobrazbo, odprto pa ostane vprašanje, na kateri stopnji uvesti usmeritve in koliko naj bo teh usmeritev. Hkrati s tem pa se postavlja vprašanje vsebinske osnove geografske izobrazbe na dodiplomskem študiju.

Če se najprej dotaknemo slednjega, je verjetno realna ugotovitev, da učni načrti močno odsevajo kadrovske zasedbe oziroma naravnost znanstveno-raziskovalnega dela na posameznih področjih geografije. Pri tem je v naših visokošolskih študijskih načrtih prisotna pozitivna težnja po enakovrednem upoštevanju naravnih in družbenih elementov. Že Jovičič v svojem referatu ugotavlja, da vendarle izstopa tisto področje, ki je družbeno bolj aktualno, ali bolj rečeno, ki bolj učinkovito sledi družbenim problemom, procesom in potrebam. To odseva tudi v regionalni geografiji, kjer se veliko hitreje spreminjajo družbeni kot naravni elementi. Ni slučaj, da so večino univerzitetnih učbenikov o regionalni geografiji Jugoslavije in republik napisali družbenogeografsko usmerjeni geografi. Sicer je na splošno v ospredju problem zastopanosti regionalne geografije v visokošolskem študiju. Vsak geografski predmet naj bi sicer bil tudi regionalen, pravo širšo regionalno sintezo pa verjetno lahko najuspešnejše poda le posebej opredeljen predmet. Ob tem se mi zdi še posebej važna regionalna geografija Jugoslavije kot našega skupnega življenjskega prostora in geografija Slovenije (drugod seveda tamkajšnjih republik in pokrajin), ki so ji pri nas skupaj z večino splošnih geografskih predmetov priznali opredelitev za nacionalno vedo in ji dodelili določeno prioriteto mesto v okviru znanstvenih disciplin. Že iz posebnih interesov naše družbene stvarnosti bi morali oba regionalna predmeta ustrezno upoštevati in razvijati, kar bi potem imelo pozitivne posledice tudi v srednji šoli. Če bi ob tem ustrezno razvili tudi študij teoretičnih in metodoloških osnov geografije, bi dosegli, da bi naši diplomanti dobro poznali svojo stroko oziroma predmet svoje stroke in jo zato v šolah nasproti drugim strokam lažje zagovarjali in razvijali za praktične potrebe na vseh poklicnih področjih. Sicer je končno za geografski študij v okviru študijskih načrtov in študijskih programov odločilnega pomena sama izvedba študijskega procesa, ki je neposredna oblika visokošolskega izobraževanja geografov.

Končno se zapostavlja vprašanje, kaj vzgajati na dodiplomskem študiju, če menimo, da moramo vendarle tudi na tej stopnji študija zagotoviti bolj konkretne oblike usposabljanja slušateljev geografije za potrebe prakse. Večje število usmeritev zaradi realnih potreb in smiselnosti študija najbrž ne prihaja v poštev. Vsaj v Sloveniji so realne potrebe na eni in kadrovske možnosti na drugi strani zaenkrat za naslednje štiri študijske usmeritve: poleg vzgoje srednješolskih profesorjev še regionalno planiranje, okolje in turizem. Teh tipično prostorskih in kompleksnih študijev ni mogoče oblikovati in izvajati brez geografije. Verjetno tudi nobena druga stroka za to nima boljših pogojev. Potrebna pa bi bila tudi večja usklajenost študija geografije na jugoslovanskih univerzah, ki bi sicer obdržale svoje specifičnosti glede na realne potrebe in glede na razvoj stroke v posameznih geografskih središčih.

L I T E R A T U R A

1. Živadin Jovičič, Osnovni problemi univerzitetne nastave geografije. Zbornik na VIII. kongres na geografite od SFRJ, Skopje 1968, str. 577-590.
2. Jovan Marković, Neki problemi naše geografske nauke i nastave. Zbornik na VIII. kongres na geografite od SFRJ, Skopje 1968, str. 559-576.
3. Svetozar Ilešič, Pogledi na geografijo. Pogledi 4. Partizanska knjiga, Ljubljana 1979.
4. Živadin Jovičič, Osnovni problemi univerzitetne ..., str. 587.
5. Živadin Jovičič, Osnovni problemi univerzitetne ..., str. 583.

SINTEZA PRI POUKU GEOGRAFIJE

V svojem referatu sem strnil izkušnje, nabrane med poučevanjem, pri mentorskem delu s študenti na pedagoški akademiji in pri strokovnih izpitih učiteljev geografije. Zavedam se, da to ni zaključena študija, ki bi dala končne rezultate, ampak delo, ki naj nakaže probleme, odpre diskusijo, ki bi prispevala k razvoju domače metodike oziroma didaktike geografije.

Za naslov "Sinteza pri pouku geografije" sem se odločil iz več razlogov. Prvič, ker si brez kompleksnega pristopa in uspešne sinteze ne moremo zamisliti sodobne geografije pa tudi ne geografskega poučevanja. Drugič, ker sem s tem naslovom želel poudariti zaključni del geografske učne ure, v katerem prideta najbolj do izraza načelo kompleksnosti in sinteza, z njima pa tudi vzgoja geografskega načina mišljenja pri naši mladi generaciji.

1. Sodobni koncept geografije in sinteza

Sodobni koncept geografije mora biti eden osnovnih orientacijskih dejavnikov pri geografskem poučevanju. Brez njega ni pravega končnega cilja, h kateremu teži raziskovalec. Podoben položaj je tudi pri geografskem poučevanju. Učitelj geografije, ki ni na tekočem s sodobnim konceptom geografije, ne vidi prave poti in nima končnega cilja v učnovzgojnem procesu.

Poudariti moramo, da sodobni koncept naše znanstvene veje v svetovnem merilu ni enoten, niti usklajen. V naši analizi se bomo naslonili na nam najbližjega, ki ima najmočnejše korenine v naši raziskovalni in učnovzgojni praksi: po njem je geografija veda, ki razlaga prirodne in kulturne pojave na zemeljskem površju v njihovih medsebojnih odnosih, vzajemnih vplivih in nasprotjih.¹⁾ Proučevanje medsebojnih odnosov in vzajemnih vplivov v regiji pa zahteva kompleksen, sintetičen pristop. Geografija je tako moderna sinteza, ki lahko najuspešneje zaživi v regiji kot celoti.

Vsi geografi, tako tisti, ki zagovarjajo koncept enotne geografije, kakor tudi tisti, ki se nagibajo k specializaciji v geografiji, pripisujejo sintezi velik pomen. Razlike med njimi se pojavljajo le v pristopu k sintezi. Pri nekaterih je sinteza končna faza raziskovalnega dela, ki sledi temeljiti analizi, pri specializiranih geografskih vedah pa se iz specializiranih sintez oblikuje regionalnogeografska sinteza.²⁾

Geograf se tako loči od ostalih strokovnjakov po tem, da ima kompleksen pogled nad regijo, da jo najgloblje spozna v procesu sinteze in ne le po analizi enega samega elementa. Dokler analiziramo posamezne elemente geografskega okolja kot del celote, smo na področju geografije, ko pa elemente obravnavamo kot samostojno enoto po analitični pti, smo prešli že na področje drugih ved. Kompleksno-sintetični pristop mora biti prisoten ne samo v geografskem preučevanju, ampak tudi v poučevanju. To je razumljivo, saj mora biti koncept geografije enoten za oba. V osnovni šoli prihaja najbolj do izraza v regionalni geografiji, ki je v učnovzgojnem procesu osnovne šole najmočnejše zastopana.

2. Artikulacija učne ure in sinteza

Mikroartikulacijo učne ure smo slovenski geografi v veliki meri povzeli po metodi Zgoniku in teoretični zasnovi didaktika Gustava Šiliha³⁾. Oba v glavnem zagovarjata tri elastične, gibljive faze (stopnje) prisvajanja učiva. Z elastičnostjo se izogibata herbertianizma, z izrazom faze po hočeta poudariti enak pomen vseh treh delov gibljive artikulacije. Med njimi ni stopnjevanja.

Prva faza priprave ali uvajanja je znana tudi pod nazivom motivacija. To stop-

njo je dr. Zgonik znanstveno obdelal in rezultate publiciral.⁴⁾ Druga stopnja ali delovna faza je analitični del učne ure. Že samo poimenovanje pove, da ima analiza v tem delu pomembno vlogo. Tako šilih kot Zgonik delita drugo stopnjo v delne učne smotre ali učne korake. Pripomniti je treba, da učni koraki niso zgrajeni po klasični, tolikokrat kritizirani geografski shemi od lege do zunanje trgovine, pač pa po pomembnejših, dominantnih prirodnih in družbenih dejavnikih geografskega okolja.

Tretja faza je največkrat sklepni del učne ure, ki ga pogosto imenujemo tudi **s i n t e z a**. V tem delu po učnem načelu kompleksnosti zaživi regionalna sinteza in nobena učna ura se ne bi smela končati brez nje. O njeni zasnovi bomo še govorili.

3. Obča geografija v osnovni šoli in sinteza

Nekateri didaktiki so mnenja, naj pri obči geografiji prevladuje induktivna analitična pot, pri obravnavi posameznih zemljepisnih pojavov pa naj ne bi pospeševali posplošitev⁵⁾. S tem se težko strinjamo. Geograf ne sme posameznega zemljepisnega pojava nikoli obravnavati izolirano, iztrgano iz geografskega okolja, ampak vedno v povezavi z ostalimi prirodnimi in družbenimi elementi v njihovem součinkovanju. To pa je že delna sinteza.

Res je, da zahteva didaktično delo pri sintezi občegeografskih pojmov nekoliko drugačen pristop kot pri regionalni geografiji. V regionalni geografiji največkrat povežemo posplošitve delnih učnih smotrov med sabo v kompleksno celoto. V obči geografiji pa moramo geografski element, ki ga obravnavamo, postaviti v njegovo geografsko okolje in ugotoviti njegove učinke na ostale elemente v prostoru. Zelo pomembno je, da z učenci ugotovimo aplikativno vrednost in vrednost transfernih spoznanj občegeografskega pojma. Bodimo konkretni s pogosto uporabnim primerom monsunov. Obravnavamo recimo Jugovzhodno Azijo in posvetimo monsunom poseben delni učni smoter ter jih obdelamo kot poseben občegeografski pojav. Pri tem ugotovimo vzroke za nastanek monsunov, smer nosnih vetrov in namočenost, ki je v posameznih letnih časih povezana. Geografsko delo v razredu pa s temi ugotovitvami ne sme biti končano. Učinke monsunov je treba vnesti v obravnavani azijski prostor, jih povezati z reliefom in njunim povezanim vplivom na količino padavin, z rastjem, s proizvodnjo, z načinom življenja ipd. V delni sintezi moramo doseči še smoter transfernih spoznanj, to je, učence usposobiti, da bodo v naslednji regiji monsunske Azije že sami ugotavljali učinke monsunov na obravnavani prostor.

Podoben didaktični pristop je zaželen pri obravnavi drugih občegeografskih pojavov. Tudi takrat, ko obravnavamo vulkanizem, ne smemo ostati le pri opisu in delovanju vulkana, ampak ga moramo povezati z mladim nemirnim svetom, v katerem deluje, s pozitivnimi in negativnimi dejavniki, ki jih vnaša v geografsko okolje.

4. Regionalna geografija v osnovni šoli in sinteza

V osnovni šoli posvečamo regionalni geografiji največ časa, zato smo ji dali tudi poseben podnaslov.

V devetnajstem stoletju in prvi polovici dvajsetega stoletja je zlasti med francoskimi in nemškimi geografi močno prevladovala in dosegla visoko stopnjo razvoja regionalna geografija. To je čas po velikih raziskovanjih notranjih delov kontinentov, zato je bil tak razvoj razumljiv in potreben. Regionalna obravnava je temeljila na načelu od bližnjega do daljnjemu po razporeditvi: domačija, domača dežela, domača država, Evropa, Azija in tako naprej. Taka razporeditev koncentričnih krogov je obvladala v osnovni šoli in se v poenostavljeni obliki ponovila tudi v srednji šoli. Regionalna obravnava je dobila več ali manj stalno obliko pri obdelavi posameznih regij. Te so začeli obravnavati z lago, položajem, velikostjo, nadaljevali z zgradbo, reliefom, podnebjem, prebivalstvom, gospodarstvom, zunanjo trgovino in podobno. Temu so bili razumljivo prilagojeni tudi učbeniki, ki so bili pogosto zasnovani analitsko. Realizacija sinteze je bila zato močno odvisna od učitelja geografije.

Formalistično zasnovan enoten recept za obravnavo vseh geografskih regij je doživel resne kritike že med obema vojnoma. Kritizirali so njegovo togost in natrpanost s snovjo. Namesto njega naj bi v osnovno šolo uvajali smer dominantnih faktorjev ali jedrnih problemov.⁶⁾ Pri obravnavani učne snovi so dajali večjo pozornost tistim prirodnim in družbenim dejavnikom, ki so v danem geografskem okolju pomembnejši, odločilnejši.

V slovenski geografiji je naredil znatne korake v pozitivnem smislu metodik Mavericij Zgonik, ki je v svoji metodiki⁷⁾ dajal v regionalni obravnavi velik pomen vodilnim mislim, jedrnim vprašanjem in upornim točkam. Opustil je formalistično zaporedje geografskega poučevanja in prešel na zgradbo delnih učnih smotrov po dominantnih dejavnikih. Temu je prilagodil tudi novi učbenik za 6. razred osnovne šole. Učbenik je dokaj operativno zasnovan in daje za zgradbo učne ure kristne pobude. Nakazani dominantni faktorji spodbujajo oblikovanje delnih učnih smotrov. Te zasnujemo analitično sklenemo pa s posplošitvijo, z delno sintezo. Kaj dosežemo z delno sintezo? Dominantni faktor postavimo v geografsko okolje in ga prek njegovih učinkov povežemo z ostalimi poglavitnimi prirodnimi in družbenimi pojavi regije. Koristno je, če posplošitve v jedrnatih oblikah zabeležimo v tabelsko sliko, ki bo prispevala k večji preglednosti (sistematičnosti) učne ure, učence pa navajala, da bodo bistveno ločili od nebitnega.

Delna sinteza je močno povezana z načelom kompleksnosti (delne kompleksnosti). To dosežemo takrat, če smo geografski element ovrednotili absolutno in relativno. Vsak element podnebja, prebivalstva, vodovja, proizvodnje in tako naprej ima svoje absolutne vrednosti, ki se dajo izraziti v absolutnih številkah, toda te vrednosti imajo v geografskem prostoru tudi svojo relativno vrednost, svojo vlogo, ki jo moramo ovrednotiti v povezavi z ostalimi dejavniki v geografskem okolju. Vloga posameznega elementa se z razvojem človeške družbe lahko spreminja. Radi npr. navajamo vpliv vročih suhih poletij ob Jadranu v eri turizma ali pa slab učinek le-teh v času agrarne proizvodnje, podobno tudi vlogo brzic na Dravi v času splavarjenja ali pa v času gradnje hidroelektrarn.

Vsaka geografska učna ura, še posebno pa ura regionalne geografije, bi morala doseči največji učinek in pri mladi generaciji najbolj oblikovati geografski način mišljenja v končni regionalni sintezi. Geografija je moderna sinteza, ki povezuje učinke prirodnih in družbenih elementov geografskega okolja. Zato pri nobenem učnem predmetu nima sinteza pomembnejše vloge kot pri geografiji. Podlaga za njeno realizacijo so gotovo delne sinteze, ki smo jih oblikovali na koncu delnih učnih smotrov. V njih smo spoznali relativne vrednosti naravnih in družbenih dejavnikov. V končni sintezi moramo te med sabo povezati, snov poglobiti in ugotoviti realno funkcijo regije, ki jo obravnavamo.

5. Sinteza v naši učni praksi

Kako je z delno in regionalno sintezo v naši šolski praksi? Z gotovostjo lahko trdimo, da ji ne posvečamo dovolj pozornosti in časa. Natrpani učni načrti, vedno manj učnih ur in vedno večja zahtevnost pri ocenjevanju nas silijo v časovne stiske. Učne ure zelo pogosto končujemo z zadnjim delnim učnim smotrom ali pa z bežno ponovitvijo predelane snovi. Ponovitev pa ni sinteza. Takšna sinteza se ponavlja celo pri strokovnih izpitih, na katere se kandidati kar se da temeljito pripravijo. Pojav je manj pogost v šestem razredu osnovne šole, kjer je dr. Zgonik v učbeniku skoraj za vsemo poglavji (metodičnimi enotami) nakazal regionalno sintezo v obliki vprašanj ali pa v obliki rdeče tiskanih povzetkov. Učitelj, ki s pridom dela s tem učbenikom, kar je pravilno, regionalne sinteze ne more zanemariti. Poglejmo si recimo sklepna vprašanja, ki jih je izoblikoval po končani obravnavi Severne Evrope. V njih se lepo čuti primerjava, povezava in poglobitev.

1. Kakšne najvidnejše sledove so pustili za seboj nekdanji ledeniki v Norveški, kakšne na Švedskem in Finskem?
2. Zakaj nima Danska nobenih rud, premoga in hidrocentral? Presodite!
3. Primerjajte na ustreznem grafikonu velikost vseh nordijskih držav glede na število prebivalstva! Razložite njihovo povprečno gostoto!
4. Po narodnem dohodku na enega prebivalca si sledijo po vrstnem redu Švedska, Danska, Islandija, Norveška in Finska. Poskusite razložiti, kako so to dosegle. Upoštevajte število njihovega prebivalstva in splošno gospodarsko razvitost.

Vprašanja imajo poleg drugega tudi to dobro stran, da se nanašajo na širšo prirodno enoto, Podobno težnjo lahko zasledimo pri nekaterih drugih jugoslovanskih metodikih.⁸⁾ Jovičić v Metodiki nastave geografije npr. metodo pogovora konča s sklepnimi pogovori, ki imajo namen posplošitve, poglobitve in utrditve. Vprašanja zastavlja tako, da učenci z njihovo pomočjo sklepajo na gospodarsko in politično perspektivo določene regije. Tak sklep ima značaj sinteze.

S k l e p

Sodobno geografijo radi pojmujeemo kot moderno sintezo in zato tudi proces sinteze pri geografiji kot učnem predmetu ne bi smejmanjkati. Najuspešneje lahko zaživi v sklepnem delu učne ure. Biti mora novo miselno delo, ki se naj v glavnem prenese na učence. Sinteza se lahko pojavlja v obliki delne posplošitve pri obravnavi občegeografskih pojmov na koncu delnih učnih smotrov. V teh primerih imamo nalogo, da obravnavan geografski element postavi v geografsko okolje, mu opredeli vloge in ga z učinki poveže z ostalimi prirodnimi in družbenimi pojavi regije. Podobna bi naj bila sinteza pri problemsko zasnovani geografiji usmerjenega izobraževanja. V njej bi lahko novo osvojenim pojmom dajali aplikativno vrednost ali pa jih spreminjali v transferna spoznanja.

Drugačno didaktično pot zahteva sinteza kot sklepna faza učne ure pri regionalni geografiji. Upoštevati mora delne sinteze posameznih učnih korakov - zlasti takt, če jo oblikujemo kot poglobljeno posplošitev metodične enote. V tej posplošitvi morajo prirodni in družbeni pojavi kot celota zažitevi tako, kot so povezani v prostoru.

Sinteza kot sklepni del učne ure je lahko pri regionalni geografiji zasnovana na določenem, res dominantnem problemu, na katerega potem navezujemo ostale elemente. Sintezo po obravnavi Srednjega vzhoda bi npr. danes zaradi strateškega momenta nafte zasnovali drugače kot pred časom.

Vidimo torej, da geografija kot enotna kompleksna veda najbolj zaživi v sintezi, in ker se sinteza najuspešneje uveljavlja v sklepnem delu učne ure, je ne bi nikoli smeli opustiti.

L I T E R A T U R A

1. Svetozar Ilešič, Pogledi na geografijo, Glasovi o načelni problematiki geografije, str. 55.
2. Svetozar Ilešič, Pogledi na geografijo, Metodolški problemi sodobne geografije, str. 128 - 143.
3. Gustav Šilih, Didaktika, Ljubljana 1970, str. 126-134.
4. Dr. Mavricij Zgornik, Problematika motivacije u nastavi geografije, Zbornik radova, Sarajevo 1976.
5. Gustav Šilih, Didaktika, str. 132.
6. Jakob Medved, Pouk geografije v osnovni šoli - priročnik za učitelje, tipkopis, str. 29.
7. Mavricij Zgonik, Metodika geografskega pouka, Ljubljana 1960.
8. Dr. Živadin B. Jovičić, Metodika nastave geografije, Beograd 1971, str. 61, 71.

M. Pak

ATLAS SVETA ZA OSNOVNE IN SREDNJE ŠOLE

Pred nami je dragocen vzgojnoizobraževalni pripomoček Atlas sveta, ki sta ga s sodelavci pripravila Borut Ingolič in Jakob Medved. Kartografske osnove so povzete po Westermannovem Diercke Weltatlasu, medtem ko je delo opisa in montaže opravil Geodetski zavod SR Slovenije. Sam izid Atlasa je plod timskega dela. Prvič smo dobili zares sodoben tovrstni učni pripomoček s številnimi tematskimi kartami, ki omogočajo pojave in procese prostorsko opredeliti in ovrednotiti v njihovi medsebojni primerjavi na določeni stopnji sinteze. Drugič so učencem na voljo tematske karte Jugoslavije, kar je nedvomno v ospredju zanimanja pri pouku geografije in vzgoji bodočih samoupravljalcev sploh. Tretjič je Geodetski zavod SRS razvijal svojo tehnologijo, ki jo bo s pridom uporabljal pri pripravi bodočih kart, atlasov in Atlasa SR Slovenije. In četrtič, opravljenega je bilo veliko dodatnega dela pri pripravi celotnega tekstovnega in imenskega dela atlasa ter seveda še številna druga dela, ki sestavljajo atlas, od pojasnil o pisavi geografskih imen, do številnih vsebinskih popravkov.

Vsebine atlasa ne bi predstavljal, ker je to opravljeno v njegovem uvodnem delu, kjer so obrazloženi tudi nekateri problemi same vsebine in izdelave atlasa. Podal pa bi nekaj misli, ki so se mi ob pregledu tega izjemno korigristnega učbenika porodile in ki naj bi vzpodbudile učitelje geografije, ki atlas uporabljajo pri svojem vsakdanjem delu z učenci, da o njem več spregovorijo tudi v Geografskem obzorniku in tako prispevajo h kvaliteti ponatisa in drugih podobnih učbenikov, ki bodo nedvomno morali slediti, prvi najbrž za Jugoslavijo.

Kartografski del atlasa je sestavljen iz fizičnih kart posameznih kontinentov, območij in držav, kar predstavlja nekakšen uvod v prikazovanje posameznih tematik, največkrat gospodarske izrabe prostora in gospodarstva kot takega. Tudi gospodarstvo je predstavljeno po različno velikih enotah, od kontinentov, do posameznih manjših območij, v katerih se nek pojav konkretno manifestira, upoštevajoč pri tem možnosti generalizacije, ki je nedvomno mnogo lažja pri kartah v manjših merilih kot pri kartah manjših območij. Takšen tipičen primer so karte kmetijstva, oziroma izrabe prostora, ki generalizirano prav dobro podajo pregled posameznih pojavov za najširše območje. Ob tem se pa pri takšnih kartah postavljata dve vprašanji, preglednosti in zaznavnosti sploh. Ob obilici znakov za isti pojav in še dodatni obilici znakov za več pojavov je v marsikaterem primeru težko opredeliti pravilno vrednost koncentracije posameznega pojava samega in znotraj skupine pojavov. Ker so znaki tudi različne velikosti glede na vrednost posameznega pojava, ta razlika ob takšnem zgoščevanju in prepletanju premalo izstopa. Podobno je ob veliki koncentraciji znakov za različne pojave na manjših kartah, kjer je na hitro nemoogoče ločiti nekatere barve v istih znakih, kot je to primer na str. 27, na karti kmetijskih pridelkov. Seveda pa ti problemi, ki sicer ostajajo odprti, bistveno ne zmanjšujejo vrednosti prikazov posameznih pojavov v prostoru.

Med drugim so posebno številni prikazi velikih mest, ki so vsekakor izredno koristni, saj so mesta središče življenja neke države ali pokrajine že skozi dolga desetletja, v novejšem času pa še posebej. Prav velikokrat je podana funkcijska struktura teh mest, ki poleg samega položaja in razprostranjenosti ter prometne povezanosti mest nazorno prikazuje tudi njihovo funkcijsko členitev. Seveda so ti prikazi za posamezna mesta nekoliko različni, posamezni funkcijski predeli pa sila različni imenovani. Verjetno bi bilo v atlasu, ki predstavlja na vsaj podobni, če že ne isti metodologiji temelječo kartografsko predstavo pojavov, bolje poenotiti označevanje posameznih mestnih predelov po splošno veljavnih terminih in s tem nekoliko posplošiti zelo heterogeno označevanje. Tako se na primer pojavljajo oznake za stanovanjske četrti visokega sloja, vilske četrti, četrti bogatašev, med katerimi pa v bistvu ni

nobene razlike in bi lahko uporabljali za vse kar prvo označbo. Ali večkrat uporabljen termin središče mesta, ki nekaj določenega pomeni, lahko pa še trgovsko središče itd. V Londonu pa City ni središče Londona, ampak je poslovno središče, medtem ko je središče mesta mnogo širši, toda težko določljiv pojem, ki ga karta zato tudi posebej ne opredeljuje. In še primer Beograda, ki je povsem upravičeno predstavljen v večjem merilu, vendar je njegova funkcijska členitev zaradi pomanjkanja ustreznega gradiva močno shematična.

Vsekakor je pozitivna vključitev nekaterih tematskih kart Jugoslavije, žal jih je še vedno premalo, da bi dobili bolj popolno podobo regionalnih struktur in procesov v Jugoslaviji. Verjetno je za pripravo teh kart zmanjkalo časa, pa je zato v njih nekaj pomanjkljivosti, na katere je koristno opozoriti v smislu točnega informiranja uporabnikov atlasa. Na strukturno tektonski karti Jugoslavije v merilu 1 : 6 000 000 so Rodopi prikazani po že vrsto let neveljavni omejitvi, ki sega mnogo predaleč na zahod, kar se je do danes obdržalo v osnovnošolskih učbenikih. Zahodna meja Rodopom poteka po gorah Plauša, Gradeška gora, Konačka gora, vzhodni del Skopske Črne gore, Vidcjevica, Jastrebac, Juhor, proti Vršačkim goram in so jo povzeli vsi novejši geografski učbeniki. Na isti karti tudi skupen prikaz kotlin in kraških polj ni posrečen. Ponekod so prikazane v resnici majhne enote, ali so ti prikazi neustrezne velikosti, medtem ko nekaterih precej obsežnejših enot na karti sploh ni (na primer Celjska kotlina itd.). Zelo zanimiva je karta gospodarstva, prebivalstva in politične razdelitve Jugoslavije na str. 19, ki je zelo koristna, lahko bi rekli celo nujna, za avtorje karte pa izredno zahtevna. Prav na tej karti odseva potreba po sodelovanju zelo širokega kroga strokovnjakov. Na njej je namreč več pomanjkljivosti, na katere bi morali biti pozorni, ker pomanjkljivo informirajo. Tako je v legendi oznaka za kraške goličave, prikazane pa so samo na Dugem otoku, čeprav oksegajo v našem primorju obsežne površine na otokih in na obali, pod Velebitom, Bickovem, Mosorjem in še zlasti v Hercegovini ter v Črni gori. Tudi agrarna izraba tal ni odsev sedanjega stanja. Tako v Sloveniji skorajda nimamo prikazane proizvodnje pšenice in koruze, pač pa ta močno izstopa na visokih kraških poljih v Bosni, kjer je v resnici zaradi depopulacije, prestrukturiranja in odseljevanja prebivalstva komajda še prisotna. Manjka tudi vrsta oznak za razne vrste kmetijske proizvodnje.

Skratka, moj namen in verjetno tudi moja naloga je, da poleg pohval izredno prizadevnim sestavljalcem in komplimentom k tehnični in strokovni sestavi atlasa vendarle tudi opozorim na pomanjkljivosti in probleme, ki pač redno sprerljajo tako obsežno delo in ki se pojavljajo tudi, če je število sodelavcev še tako veliko in kvalitetno. Vsekakor se tako nehvaležnega dela malokdo loti in zato gre sestavljalcem še posebna zahvala za ves trud in čas, ki so ga vložili, ki jim še zdaleka ni bil in ne bo poplačan. Z Atlasom smo dobili izredno dragocen priročnik za vse vrste šol, ki predstavlja tudi veliko uveljavitev geografije same. Hkrati pa ta dosežek geografe opozarja in zavezuje, da se čim prej lotijo priprave raznih kart in atlasov za vse vrste potreb, kajti sicer homo med tistimi strokami, ki bodo po tej dejavnosti zaostale, čeprav bi naj geografija s kartografijo vodila celotno prizadevanje na tem področju.

D R U Š T V E N E V E S T I

I. Vrišer

PROFESOR dr. MARJAN ŽAGAR - šestdesetletnik

Te dni je znani slovenski geograf, turistični delavec in mladinski mentor, univerzitetni profesor na filozofski fakulteti v Ljubljani, dr. Marjan Žagar dokončal šestdeseto leto svojega plodnega in razgibanega življenja. Vsi, ki ga poznamo in teh ni malo, kar ne moremo verjeti, da čas tako hiti. Ne zdi se nam resnično, da je že toliko let minulo od njegovega partizananja na domačem Kozjanskem ali od časov, ko je v letih po osvoboditvi opravljal različne politične in upravne funkcije v Celju, Ljubljani, Beogradu in v LR Albaniji, oziroma je poučeval v Celju. Od leta 1958 dalje, ko se je zaposlil na oddelku za geografijo na ljubljanski univerzi (geografijo je študiral ob delu), sprva kot asistent, nato pa kot fakultetni učitelj, je sicer postal Ljubljančan, vendar vezi z rodnim Šentjurjem, s Kozjanskim in Celjem ni nikoli prekinil. Znova in znova se je vračal k njim, bodisi s svojo disertacijo "Gospodarska geografija Kozjanskega in nje problemi" ali s številnimi razpravami in članki o tem območju. Pogostoma je bil celo nekakšen neuradni kozjanski konzul v Ljubljani.

Kot univerzitetni delavec se je predvsem posvetil turizmu in turistični geografiji. Po njegovi zaslugi je na geografskem oddelku zrasla cela vrsta mladih turističnih strokovnjakov. Obenem je sodeloval pri številnih turističnih raziskovalnih projektih, saj je kot dober smučar imel veliko posluha za sodobni zimskošportni turizem. Več let je tudi bil aktiven v smučarski zvezi Slovenije in Jugoslavije in sodeloval pri mnogih prireditvah. Del njegove raziskovalne dejavnosti pa je bil posvečen geografiji prometa, pri čemer se je zlasti udeleževal pri raziskavah in načrtovanju cestnega omrežja v Sloveniji.

Drugo poglavitno torišče njegovega dela je bilo mladinsko mentorstvo. Že kot učitelj, še bolj pa pozneje kot visokošolski pedagoški delavec je z veliko veselja in požrtvovalnosti deloval med mladino. Prav posebno se je udeleževal v gibanju "znanost mladini", katere namen je spodbujati znanstveno - raziskovalno delo med doraščajočo mladino. Gibanju je predsedoval od l. 1969 dalje. Leta 1974 pa je postal celo predsednik za Jugoslavijo in predsednik svetovne organizacije I.C.C., ki deluje z enakimi cilji v okviru organizacije UNESCO.

Prostor nam ne dovoljuje, da bi navedli še številna druga področja delovanja, na katerih se je ali se še udeležuje jubilarant. Segajo od članstva v različnih komisijah na fakulteti in univerzi, organiziranja različnih strokovnih srečanj, pa do urejanja različnih publikacij o NOB na Kozjanskem in geografskih zbornikov ter do delovanja v strokovnih društvih.

Ob njegovem prazniku želimo jubilarantu, da bi bil še dolgo zdrav in čil in da bi tudi v naprej enako vneto opravljal svojo geografsko, pedagoško in mentorsko delo!

D. Plut

DELO GDS V OBDOBJU OD 29.6.1978 do 29.6.1979

Na prvem sestanku IO GDS po občnem zboru v Mariboru je bil za predsednika GDS soglasno izvoljen dr. Vladimir Klemenčič, za predsednika znanstvene sekcije dr. Mirko Pak, za predsednika šolske sekcije pa prof. Marija Košak. IO je imenoval Dušana Pluta za tajnika GDS, za drugega tajnika Iva Pirija ter Andreja Černeta za blagajnika.

Ugotovljeno je bilo, da so stiki med IO GDS in aktivni društva preveč ohlapni in formalni. Ustanovljen je bil odbor, ki naj poskrbi za tesnejše stike s članstvom, zlasti z aktivni na terenu ter s študenti. Le-ti se v zadnjih letih le redko odločijo za članstvo v našem društvu. Sekcija za dopolnilno izobraževanje geografov deluje v okviru šolske sekcije, skupina za sodelovanje z gibanjem "Znanost mladini" pa se je tesneje povezala z geografskimi institucijami, zlasti z Geografskim inštitutom univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani, ki že vrsto let uspešno organizira mladinske raziskovalne tabore. Kljub določenim uspehom in novim organizacijskim prijemom na vseh področjih delo še ni najboljše zaživelo. Pravega uspeha ni predvsem v odnosu do aktivov društva. Redno se lahko spremlja le delovanje ljubljanskega aktiva, ki je pod vodstvom dr. Ivana Gamsa pripravil vrsto predavanj in uspelih ekskurzij. Ostali aktivni, z izjemo celjskega in prekmurskega, žal neredno obveščajo IO o svojem delu in uspehih, res pa je tudi, da je sam IO večkrat premalo prožen. Vsekakor bo tudi v bodoče potrebno vložiti še več naporov v aktivizacijo vseh članov GDS, vključevanje novih članov, obenem pa pritegniti še geografje Dolenjske, Zasavja in Bele Krajine, ki niso organizirani. Zavzemati se moramo tudi za tesnejšo organsko povezanost aktivov s področnimi enotami zavoda za šolstvo. V biltenu o delu inštituta za geografijo univerze Edvarda Kardelja bodo v bodoče objavljene tudi informacije o delu v GDS, kar naj bi pripomoglo k hitrejšemu obveščanju članstva o problemih geografije v šoli in raziskovalnem delu.

GDS oziroma šolska sekcija, ki jo vodi prizadevna prof. Marija Košak, je srž dela usmerila v opredelitev nalog pouka geografije v reformirani šoli. Poudarjena je bila potreba o organizaciji okrogle mize o vlogi geografije v naši družbi. Sekcija je ponovno pregledala učni načrt skupne programske osnove usmerjenega izobraževanja, obravnavala problematiko didaktične literature za geografijo in predlagala program za radijske šole. Večja skupina didaktikov iz PZE za geografijo filozofske fakultete, obeh pedagoških akademij ter srednješolskih profesorjev je vključenih v delo pri raziskavi "Modernizacija pouka geografije za osnovno in srednjo šolo". Naše društvo je na vrsti, da organizira 5. jugoslovansko srečanje o modernizaciji pouka v geografiji. Prispeli so že številni kvalitetni referati iz vseh naših republik, ki zagotavljajo uspešno posvetovanje, ki bo 1. 1980 v Portorožu. Pri znanstveno raziskovalni problematiki v geografiji je največje breme nosila znanstvena sekcija, ki ji predseduje dr. Mirko Pak. Program dveletnega dela je pripravil ožji odbor znanstvene sekcije. Kljub zasedenosti njenih članov je znanstvena sekcija izvedla vrsto uspelih akcij. Pripravljen je bil sestanek geografov - raziskovalcev vseh geografskih raziskovalnih institucij v zvezi s prijavo raziskovalnih nalog. Vodje raziskovalnih institucij so prikazali celoten program znanstveno - raziskovalnega dela. Uspešno se nadaljuje obsežno delo priprave Nacionalnega atlasa Slovenije pod vodstvom dr. Mirka Paka. Znanstvena sekcija je obravnavala program bodočega kongresa jugoslovanskih geografov, ki bo 1. 1980 v Črni gori, in poslala svoje predloge in sugestije. Obenem so se že začele priprave na 12. zborovanje slovenskih geografov. Sprejet je bil predlog občnega zbora v Mariboru, da bi bilo zborovanje na Gorenjskem. Kranjski aktiv je prevzel organizacijo zborovanja, ki bo predvidoma spomladi 1981 v Kranju. Diskusija o obsegu, metodologiji in vsebini raziskovalnega dela seveda še ni zaključena. Cilj raziskovalnega dela naj bi bil regionalna sinteza na osnovi kolektivnega dela. Raziskave naj bi zajele področja občine Kranj, Škofja Loka, Tržič, Jesenice in Radovljica.

Toliko na kratko o številnih problemih in nalogah, s katerimi se ubada naše društvo. Člane društva močno skrbi težnja, da se na račun geografije bolj kot pri ostalih predmetih kaže možnost zmanjšanja števila razpoložljivih ur. Ali je to znak naše nezainteresiranosti in določene neenotnosti v zasnovi "šolske geografije" ali celo pomanjkanje "stanovske zavesti"? Izgovori, češ, to je stvar "tistih" na terenu oziroma "onih" na fakulteti in akademijah, nas ne bodo nikamor privedli. Vsekakor bomo morali vsi skupno in odločneje poseči v razprave o vlogi geografije v šoli pa tudi izven nje.

POROČILO O JUGOSLOVANSKEM SIMPOZIJU O URBANI GEOGRAFIJI

Inštitut za geografijo univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani je organiziral drugi jugoslovanski simpozij o urbani geografiji, kateremu so organizatorji priključili tudi problematiko o industrijski geografiji. Simpozij je inštitutu zaupala Zveza geografskih društev Jugoslavije, ki je v okviru svoje komisije za znanstveno delo ustanovila med drugim tudi podkomisiji za urbano in za industrijsko geografijo, da bi na teh področjih vzpodbujali raziskovalno delo. Enak namen je imel že prvi simpozij 1970. leta. Referati s tega simpozija, objavljeni v Geographici Slovenici 1, so pri geografih in pri drugih raziskovalcih naših mest doživeli veliko pozornost. Že takrat smo v želji po čim večji strokovni koristi simpozija povabili k aktivni udeležbi tudi strokovnjake iz tujine.

Enak namen je imel letošnji simpozij. Hiter razvoj mest in industrije kot mestotvorne funkcije spremlja v nekaterih drugih deželah intenzivno kompleksno interdisciplinarno raziskovanje, v katerem ima geografija kot prostorska veda posebno vlogo. Pri nas tovrstna raziskovanja še vedno močno zaostajajo za razvojem mest in za potrebami pri načrtovanju njihovega funkcijskega, prostorskega in strukturnega razvoja. Zato smo ponovno povabili k sodelovanju tudi strokovnjake iz tujine.

Vsebinsko je bil simpozij opredeljen z naslednjimi problemi s področja urbane geografije:

- predmet, cilji in metode urbane geografije,
- razvoj urbanih naselij,
- funkcije urbanih naselij,
- urbana ekonomija,
- razvoj mreže urbanih naselij in njihova funkcijska struktura,
- morfologija in fiziognomija urbanih naselij,
- struktura urbanih naselij,
- transformacija in sanacija urbanih naselij,
- urbano prebivalstvo.

S področja industrijske geografije pa z naslednjimi:

- predmet, cilj in metode industrijske geografije,
- primeri preučevanja industrijskih objektov, industrijskih naselij in industrijskih regij,
- vpliv povojne industrializacije v socialnem in ekonomskem življenju ter v prostorskem planiranju,
- metode prognoziranja industrijskega razvoja.

Simpozija se je udeležilo prek 100 strokovnjakov iz vseh republik in pokrajin ter iz Zvezne republike Nemčije in Češkoslovaške. Referentov je bilo 37, od tega s področja urbane problematike 26 in industrijske 11.

Skupina referatov z načelno problematiko je obravnavala probleme opredelitve tipov urbanih fenomenov, ekološke probleme v urbanem sistemu, problem morfološko-fiziognomskega kriterija v urbani geografiji, raziskovalne metode urbane geografije, planske vidike preobrazbe naselij v urbaniziranih območjih, cena zemljišča v mestih in pomen urbanih naselij v vojnih pogojih.

Druga problemska skupina referatov je obravnavala vse funkcijske, strukturne in prostorske probleme mestnega prostora. Prav pri tovrstnem preučevanju je vrzel največja, kar se je pokazalo tudi v skromnem številu sicer zelo tehničnih referatov. Obravnavani so bili vplivi industrijske delovne sile na prostorski razvoj na primeru Maribora, vrednotenja izrabe mestnega prostora v Ljubljani,

geografski problemi javnega prometa v Zagrebu, problemi urbanizacije Beograda, funkcijske spremembe mestnih središč v dolini Zahodne Morave, urbani razvoj Peči in Banja Luke ter razvoj Bratislave v okviru njene metropolitanske regije. Skupaj z načelno problematiko naj bi bilo to vsebinsko jedro srečanja jugoslovanskih urbanih geografov. Pokazalo naj bi obseg in kvaliteto opravljenega dela ter nakazalo tudi smernice nadaljnjemu pospešenemu delu na tem področju. Sama diskusija na zaključku je potrdila vtise, ki smo jih dobili med simpozijem: da je na tem področju daleč premalo storjenega, da se primarno s temi problemi ukvarja premalo geografov in da so tako potrebe razvoja stroke kot potrebe raznih uporabnikov teh rezultatov, med njimi tudi izobraževanje, daleč pred doseženo stopnjo razvoja tega delovnega področja geografije.

Zato ni nenavadno, da je bil, podobno kot v zadnjem času pri vseh simpozijih s socialno-geografsko problematiko, poudarjen regionalni proces urbanizacije, gledano z različnih problemskih aspektov. Referati o prebivalstvu občinskih središč v SR Hrvatski, spremembi notranje strukture mest BiH, specifičnosti urbanega fenomena v BiH, razvoju urbanih naselij v Črni gori, funkcionalni diferenciranosti centralnih naselij SAP Kosova, razvoja socio-ekonomskih regij v Hrvatski, funkcijah urbanih naselij osrednje Hrvatske, razvoju in strukturi urbanega prebivalstva Makedonije, razlikah v stopnji urbanizacije med prebivalci različne narodnosti na Kosovu pomenijo korak naprej v tovrstnih preučevanjih regionalnih problemov, predvsem pa so v njih obdelavi novi problemi in novi dejavniki urbanizacije kot regionalnega procesa.

V zadnjih petnajstih letih geografski problemi industrije niso bili regionalno in kvalitetno tako kompleksno obdelani kot na tem simpoziju. Govorili so o razvoju povojne industrializacije v Jugoslaviji, učinkih povojne industrializacije na ekonomsko in prostorsko ureditev, industrializaciji sarajevsko-zeniške regije, izbiri lokacij industrijskih obratov, učinkih industrializacije v manj razvitih območjih, o industrializaciji Kosova, o vplivu industrializacije na razvoj Ohridske kotline, o vplivu industrije na urbanistični razvoj Koprivnice, o lokaciji industrije v ZRN in o industriji Beograda. Skromno število referentov o industrijski problematiki kaže na to, da v geografiji zanjo ni bilo dovolj zanimanja, čeprav je vpliv industrije na regionalni razvoj primaren.

Iz spoznanja o potrebah in dosežkih na obeh obravnavanih področjih geografije izhaja tudi resolucija, ki postavlja naslednje zahteve:

- več teoretičnih in metodoloških študij s tega področja ter več smelosti pri uporabi moderne tehnike,
- več pozornosti je treba posvetiti vprašanjem morfologije, socialno - funkcionalne diferenciacije in razvoju mest,
- več pozornosti je treba posvetiti preučevanju ekonomsko geografskih problemov mest, oskrbi, lokaciji industrije, medrepubliškem projektu na področju urbane geografije,
- več komparativnih študij za vso državo,
- poenotiti je treba strokovne izraze iz urbane geografije,
- posebno pozornost je treba posvetiti preučevanju ruralnih naselij,
- obe področji je treba bolj usmeriti v preučevanje za potrebe splošnega ljudskega odpora.

Udeležba na simpoziju, referati, diskusija in končno resolucija kažejo na potrebo geografov po poglobljenem pristopu k preučevanju urbanih naselij in industrije. To potrebo kaže tudi večkrat izražena želja po pogostejšem delovnem srečanju, ki naj bi to delo vzpodbujalo, povezovalo in kvalitetno dvigalo. Referati bodo tiskani v Geographici Slovenici številka 10, ki bo vsekakor korigirani priročnik tudi učiteljem geografije na srednjih in osnovnih šolah.

(M.Pak)

DRUGO SREČANJE SODELAVCEV PZE za geografijo FF v Ljubljani in Geografskega zavoda PMF v Zagrebu

Tri predavanja sodelavcev PZE za geografijo filozofske fakultete v Ljubljani študentom geografije PMF v Zagrebu in v Geografskem društvu Hrvatske ter prav toliko predavanj kolegov iz Zagreba študentom geografije filozofske fakultete v Ljubljani in v Geografskem društvu Slovenije je plod enoletnega tesnejšega sodelovanja med obema katedrama. Od prvega medkatedrskega sestanka novembra 1978. leta, o katerem smo poročali v Geografskem obzorniku 1979, števil. 1-2, se je medrepubliško sodelovanje na področju geografije razvilo pravzaprav v pričakovanih in zaželenih okvirih. Predvsem pa se je pokazala nujnost tesnejše povezave obeh sosednjih kateder prav v vseh pogledih, od tesnejšega sodelovanja strokovnjakov s posameznih področij geografije, pa do konkretnih akcij, ki odražajo potrebo po širšem pristopu k reševanju posameznih problemov, medrepubliškemu in mednarodnemu povezovanju. V ta okvir sodi vsekakor tudi povečano zanimanje za izmenjavo strokovne literature v najširšem pomenu besede ter spoznavanje geografskih problemov ene in druge republike, njihovih posameznih delov in še posebej mejnih, največkrat manj razvitih območij.

V takšnem duhu smo se sestali sodelavci obeh kateder oktobra 1979 v Zagrebu z namenom, da bi nadaljevali pred letom začeto diskusijo o problemih pedagoškega procesa na obeh ustanovah in o geografskem izobraževanju nasploh ter o problemih znanstveno-raziskovalnega dela na področju geografije. Iz izčrpnih obojestranskih informacij in diskusij smo lahko zaključili, da so izhodišča študija geografije in vsi s tem povezani problemi njegove realizacije na obeh ustanovah podobni. Nekatera razlike sicer obstojajo v dvostopenjskem študiju, v dvopredmetnosti, v usmeritvah in v posameznih, predvsem usmeritvenih predmetih. Podobni so tudi pereči problemi glede obsega in vsebine pruka geografije v usmerjenem izobraževanju.

Osnova poglobljenemu sodelovanju je bila postavljena v preteklem letu. Potrebne so nova delovne oblike sodelovanja, kar smo na sestanku opredelili z izmenjavo mnenj predavateljev, strokovnim vodstvom študentskih ekskurzij, organizacijo eventualnih skupnih terenskih vaj oziroma terenskega dela študentov, skupne ekskurzije Geografskega društva Hrvatske in Geografskega društva Slovenije v mejna območja, skupno sodelovanje na medinstitutskih simpozijih ter tesnejše sodelovanje pri razvijanju geografske stroke, njenih posameznih področij in krepitevi jugoslovanske geografske organizacije ter njenih posameznih organov naše dobe. Številen in zelo aktiven nastop hrvaških geografov na simpoziju o urbani in industrijski geografiji novembra 1979 v Ljubljani je bil nedvomno precejšen korak v tej smeri. Žaleti je le, da bi bili ob letu s sodelovanjem obeh kateder tako zadovoljni, kot smo sedaj.

(B.Ančik)

GEOGRAFSKO-PLANINSKI KROŽEK V ŠOLSKEM CENTRU V RADOVLJICI

Šolski center v Radovljici sestavljajo ekonomska srednja šola, poklicna kovinarska šola in dva letnika pedagoške gimnazije, obiskuje pa ga približno 230 dijakov. Na mojo pobudo smo v centru ustanovili geografsko - planinski krožek, ki je pričel z delom v začetku drugega polletja šolskega leta 1978/79. Krožek smo imeli enkrat na teden pred pričetkom pouka in kljub zgodnji uri in okoliščini, da se večina dijakov v šolo vozi iz več ali manj oddaljenih krajev, je bilo zanimanje za krožek precejšnje - vendar je po začetnem navalu število članov krožka počasi upadlo in se končno ustalilo pri številu 25 - 30.

Predvsem sem pri dijakih poskušal vzbuditi samoiniciativo pri delu. Moja vloga bi naj bila zgolj mentorska. To mi je po začetnih težavah tudi končno uspelo. Člani so sami dajali predloge in sugestije o delu krožka, zlasti pa je zanimivo to, da so se večinoma zanimali za fizično geografske procese v okolici. Od marca do konca junija smo izvedli več opazovanj meteoroloških pojavov. Posamezni člani so po teden dni trikrat dnevno merili temperaturo in beležili zračni pritisk. Na sestankih krožka so poročali o svojih opažanjih ostalim, s pomočjo sinoptične karte, ki jo objavlja dnevnik "Delo", pa so spregovorili tudi o vremenu v širšem okviru. Nek dijak je s pomočjo dobljenih podatkov o temperaturah na milimeterski papir narisal tudi temperaturni grafikon. Iskali smo tudi dejavnike razvitosti in nerazvitosti v svetu, pri čemer smo uporabljali podatke statističnih koledarjev. Te podatke smo s pomočjo barv in šrafur vnesli na karte sveta.

V okviru krožka smo organizirali tudi več ekskurzij, ki so jih predlagali dijaki sami. Daljše, zahtevnejše ekskurzije smo izvedli ob sobotah, krajše pa ob popoldnevih. Pred ekskurzijami sem preskrbel dijakom tudi ustrezno literaturo, da so pripravili referate in na terenu samem poročali o svojem izdelku. Prva krajša ekskurzija je bila v Vintgar. Pri cerkvi Sv. Katarine (643 m) nad Zasipom smo ob čudovitem razgledu na Deželo, Kot in Dobrave govorili o poledenitvi pri nas, o fluvio-glacialnem nastanku Dobrav in o nastanku Blejskega jezera ter Vintgarja. Še kako mi je prišel prav zvezek zapiskov s terenskih vaj! Ob slapu pri HE Radovna smo našli fosile školjk, obstopu Radovne v sotesko pa smo nabrali vrečko oražencev. Druga ekskurzija je bil ogled jame pod Babjim zobom. Bili smo priče vandalizma neodgovornih obiskovalcev jame, saj je jama dobesedno oskubljena, odlomljeni kapniki pa ležijo ob poti vse do Kupljenka. Mislim pa, da bi turistično društvo na Bledu lahko za jamo marsikaj storilo, saj je bila turistična točka že pred minulo vojno. Vsaj vhod v jamo bi zaprli, organizirani obiskovalci pa bi dobili ključ v domačiji v bližnjem Kupljenku. S tem bi neodgovornim obiskovalcem onemogočili vhod v jamo in preprečili zimski vdor hladnega zraka, ki onemogoča tvorbo kapnikov v prvem delu jame. O žalostni usodi jame bi bilo potrebno napisati še kaj več.

Celodnevno ekskurzijo smo izvedli na Storžiško pogorje. Dijaki so v že vnaprej izdelane karte vnesli fitološke pojave na terenu, gozdno mejo, geomorfološke pojave, izvire in njihovo temperaturo in drugo. Ko smo dosegli Tolsti vrh (1715 m), nam je obilica snega, ki je ostala po dolgi zimi, preprečilo vzpon na naš končni cilj Storžič (2133 m). Kljub temu smo bili z obilico podatkov in z našimi amaterskimi raziskavami kar zadovoljni. Na pobudo dijakov smo obiskali tudi Taborsko jamo pri Grosupljem in premerili ter raziskali terase pod Radovljico.

Tako je dosedanje delovanje krožka. Naši načrti pa so še precej večji. Jeseni nameravamo izvesti po planinah v okolici Bohinja anketo, izdelati karto zemljiške razdelitve v Deželi, izvesti ekskurzijo v visokogorski kras Julijcev. Poizkusili bomo osnovati stalno geološko zbirko na šoli, saj so dijaki nanosili toliko kamenin, da imamo že polne predale. V načrtu imamo tudi stalno meteorološko opazovalnico na dvorišču šole. Seveda so težave zaradi dragih aparatov.

Delo z dijaki v krožku jemlje precej prostega časa. Zadovoljstvo pa je, ko vidim, da se dijaki zanimajo za geografske probleme in spoznavajo geografijo kot kompleksno vedo. Ena izmed dijakinj se je udeležila tudi geografskega tabora v Hodošu. Čeprav geografija nima ustreznega mesta v učno vzgojnem procesu, pa se s prizadevanjem in zavzetostjo da doseči precej, saj dijaki v krožku sami prihajajo do spoznanja, da geografija ni samo deskripcija.

UDK "TITO" (c47)

KUNAVER J.
61000 Ljubljana, YU, Pedagoška akademija, Stari trg 34

TITO = JUGOSLAVIJA

Geografski obzornik XXVII (1980), šte. 1-2, str.1-2

V imenu slovenskih geografov se predsednik Geografskega društva Slovenije poklanja spominu Tita ob njegovi smrti.

UDK 371.32 : 910.1 + 061.3 "Portorož "

VERBIČ M.

61000 Ljubljana, YU, Zavod SR Slovenije za šolstvo, Poljanska cesta 28

V. JUGOSLOVANSKI SIMPOZIJ O POUKU GEOGRAFIJE V PORTOROŽU

Geografski obzornik XXVII (1980), šte.1-2, str.3-8

Zapis nas seznaja o poteku, vsebini in pomenu petega jugoslovanskega simpozija o pouku geografije, ki ga je organiziralo Geografsko društvo Slovenije s sodelovanjem Inštituta za geografijo univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani in Zavoda SR Slovenije za šolstvo.

UDK 910.1:371.32

KLEMENČIČ V.

61000 Ljubljana, YU, PZE za geografijo filozofske fakultete, Aškerčeva 12

SODOBNI POMEN GEOGRAFIJE V VZGOJNOIZOBRAŽEVALNEM PROCESU

GEOGRAFSKI OBZORNIK, XXVII (1980), šte.1-2, str.9-11

V prispevku so prikazani funkcija in pomen geografije kot prostorske vede, problemi uveljavljanja geografije v učnovzgojnem procesu, opredeljevanje vsebinskih regionalnih kompleksov in odvisnost uspešnosti didaktike geografije od programiranega raziskovalnega dela.

V.K.

UDK 910.1:371.32 "USMERJENO IZOBRAŽEVANJE"

RADINJA D.

61000 Ljubljana, YU, PZE za geografijo filozofske fakultete, Aškerčeva 12

GEOGRAFIJA IN USMERJENO IZOBRAŽEVANJE

Geografski obzornik XXVII (1980), šte. 1 - 2, str. 12-25

Pisec obravnava nekatera praktična in načelna vprašanja, ki se v Sloveniji postavljajo pred geografijo v zvezi z reformiranjem srednjega šolstva ozirna uvajanjem usmerjenega izobraževanja. Zadržuje se zlasti pri misli, da geografska znanost in njena pedagoška aplikacija ne moreta ubirati bistveno različnih miselnih poti. Opozarja tudi na pritoslove med objektivno pogojenimi družbenimi potrebami po celoviti geografiji ter njenim položajem, kakor je odmerjen v srednjem usmerjenem izobraževanju.

D.R.

UDK 910.1 (075.5) "USMERJENO IZOBRAŽEVANJE"

ŽAGAR M.

61000 Ljubljana, YU, PZE za geografijo filozofske fakultete, Aškerčeva 12

UČNI NAČRTI IN GEOGRAFSKO DELO V USMERJENEM IZOBRAŽEVANJU V SR SLOVENIJI

Geografski obzornik XXVII (1980), šte. 1-2, str.26-30

Avtor načena vrsto nalog, ki jih morajo geografi opraviti v zvezi z uresničevanjem geografske vzgoje in izobrazbe v bodočem usmerjenem izobraževanju. Dotika se različnih praktičnih vprašanj in opozarja na konkretne pereče naloge. Daje tudi pobude glede uresničevanja geografskega učnega načrta in programa, uvajanja učnih priporočkov in izvenšolskega dela ter pobude glede preobrazbe Geografskega obzornika kot glasila "šolskih geografcev".

UDK 910.1:378.046.4

PAK M.

61000 Ljubljana, YU, PZE za geografijo filozofske fakultete, Aškerčeva 12

VSEBINSKI PROBLEMI ŠTUDIJA GEOGRAFIJE

Geografski obzornik XXVII (1980), šte.1-2, str.30-32

Avtor razrišlja o nujni soodvisnosti med geografskim izobraževanjem različnih stopenj ter o bodočih študentih geografije ter njihovem znanju glede na družbene potrebe. Opozarja, da številnih problemov, ki so s tem v zvezi, doslej nismo ustrezno reševali ne v Sloveniji in ne v Jugoslaviji kot v celoti. Posebej se zadržuje pri univerzitetnem študiju geografije in njegovem trojnem cilju - za potrebe usmerjenega izobraževanja, znanstveno raziskovalnega dela in za potrebe gospodarstva ter družbe v širšem smislu.

UDK 910.1:371.32

OLAS L.

62000 Maribor, YU, Pedagoška akademija, Koroška cesta

SINTEZA PRI POUKU GEOGRAFIJE

Geografski obzornik XXVII (1980), šte.1-2, str.33-36

Avtor obravnava pomen sinteze v geografskem poučevanju. Sodobno geografijo radi pojmuje kot moderno sintezo in zato ta tudi pri geografiji kot učnem predmetu ne bi smela manjkati. Najuspešnejše lahko zaživi sinteza v sklepnem delu učne ure. Bito mora novo miselno delo, ki naj se v glavnem prenese na učence. Sinteza se lahko pojavlja v obliki delne posplošitve pri obravnavi občegeografskih pojmov na koncu delnih učnih smotrov, enako tudi pri problemsko zasnovani geografiji usmerjenega izobraževanja.

L.O.